

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра англійської філології та світової літератури

**ДИСКУРС ЖАХЛИВОГО У ТВОРЧОСТІ С.Е. КІНГА В КОНТЕКСТІ
АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ГОТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ**

Кваліфікаційна робота
здобувача освітнього ступеня «магістр»
61І групи факультету української
мови та іноземної філології
спеціальності: 014 Середня освіта
предметної спеціальності: 014.021
Англійська мова та зарубіжна література
освітньої програми: Середня освіта:
англійська мова та зарубіжна література
Бурової Діани Олександрівни
Керівник д.філол.н., проф. Шевчук Т.С.
Рецензент: к.філол.н., доц. Кудінова О.І.

Робота допущена до захисту
на засіданні кафедри англійської філології
та світової літератури

протокол № _____ від « ____ »
_____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри

(підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Робота пройшла публічний
захист на відкритому засіданні
ЕК

« ____ » _____ 20 ____ р.

Оцінка _____
(за стобальною шкалою) _____ (за традиційною шкалою)

Голова ЕК

(підпис) _____ (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ЕСТЕТИКА «ХОРОРУ» В АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ЖИВОПИСІ XIX-XX ст.	9
1.1. «Готика» як феномен мистецтва: від Середньовіччя до сучасності..	9
1.2. Естетичні засади «готичного тексту»	13
1.3. Містичні мотиви в англійському живописі XIX ст. в контексті естетичних пошуків доби.....	19
РОЗДІЛ II. С.Е. КІНГ ЯК ВИРАЗНИК АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ЖАХІВ» XX ст.	23
2.1. Творча спадщини С.Е. Кінга у жанрі хорор	23
2.2. Естетичні погляди С. Кінга в критичних статтях «Danse Macabre», «On Writing».....	29
2.3. Готична традиція в романі С.Е. Кінга «Сяйво» (The Shining).....	42
РОЗДІЛ III. РОЗРОБКА АНГЛОМОВНОГО ФАКУЛЬТАТИВНОГО ЗАНЯТТЯ НА ТЕМУ: «PAINTING: THE CONCEPTUAL SPACE OF WILLIAM BLAKE'S 'HECATE'».....	57
3.1. Структура факультативного заняття	57
3.2. Methodological Guidelines for Discussing the Conceptual Sphere of W. Blake's Hecate.....	59
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	82
ДОДАТОК. Репродукція картини В. Блейка «Геката».....	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Готична література, що бере свій початок у XVIII столітті, мала значний вплив як у Великій Британії та США, сприяючи розвитку літератури, мистецтва, театру та навіть соціальних уявлень того часу. Цей період, відомий також як Вікторіанська епоха, відзначався зростанням інтересу до готичного роману та різних форм жахів, що відображало суспільні тривоги і зміни, які відбувалися в Англії. Зростання інтересу до містичних і окультних практик стало одним із наслідків популярності естетики хорору. Вікторіанське суспільство почало більше цікавитися такими явищами, як спіритуалізм, що був частково натхненний літературою та мистецтвом жаху. В той же час, реалізація жанрових ознак хорору ще не знайшла докладного відображення в сучасних літературознавчих працях. Сам жанр хорору не набув поки що однозначної дефініції в полі критичного, читацького та дослідницького осмислення.

Горацій Волпол вважається засновником готичного роману після виходу роману «Замок Отранто» (1764). Послідовниками стали Енн Редкліфф («Таємниці Удольфо», 1794), Мері Шеллі («Франкенштейн, або Сучасний Прометей», 1818), Брем Стокер – («Дракула», 1897). Готичну естетику в літературі США започаткував Едгар Аллан По («Падіння дому Ашерів», 1839), Натаніель Готорн «Двічі розказані історії», 1841), Говард Лавкрафт («Поклик Ктулху», 1928) та ін. У другій половині XX ст. «королем хорору» беззаперечно визнається американський письменник Стівен Кінг (нар. 1947 р.), значна частина творів якого була екранізована кращими режисерами Голівуду (Стенлі Кубрик, Френк Дарабонт, Мері Лемберт та ін.).

У XXI ст. великої популярності набувають фільми у жанрі «хорору», які не перестають бути популярними, особливо серед підлітків. У цьому зв'язку ми бачим актуальним звернення до джерел виникнення цього жанру на факультативному занятті з англійської мови в 10-11 класах ЗЗСО з метою

глибше познайомити їх з джерелами естетики Жахливого у англо-американській культурі XIX-XX ст., розвинути критичне мислення учнів старших класів ЗЗСО та розширити країнознавчі знання з історії та культури Англії. Аналіз естетичних складових готичної культури, яка сформувалася на теренах англійської літератури кінця XVIII ст. та мала глибоке проникнення в американське мистецтво (літератури та кіноіндустрії) може дати глибше розуміння історичного контексту і суспільних настроїв різних епох та дозволить провести проєкції на сучасність, адже готика мала значний вплив на розвиток жанру жахів та сучасної популярної культури, а сьогодні її елементи присутні в багатьох сучасних творах, від літератури до кіно та відеоігор.

Аналіз наукового доробку. Готична література незмінно залишається у фокусі наукового інтересу науковців. Історії і теорії готичного роману присвячено монографію Punter, David «The Literature of Terror: A History of Gothic Fictions from 1765 to the Present Day» (1980) [60]; раннім готичним романам та їх жіночим голосам – книгу Clery, Emma «The Rise of Supernatural Fiction, 1762-1800» (1995) [18]; дослідженню творчості Енн Радкліфф – працю Botting, Fred «Gothic» (1996) [9]; американському готичному роману – студію Crow, Charles «American Gothic» (2009) [21]. Вплив готики на сучасну літературу дослідила Raducanu, Adriana у монографії: «Speaking the Language of the Night: Aspects of the Gothic in Selected Contemporary Novels» (2014) [61].

Готична естетика в живописі характеризується похмурою атмосферою, загадковістю та драматичністю. Хоча цей стиль частіше асоціюють з архітектурою та літературою, у живописі його виразниками також були митці, що використовували елементи готики у своїх роботах. Найбільш виданими художниками Англії та США, які відзначилися готичними мотивами стали англійці Джон Генрі Фюзелі («Кошмар», 1781); Вільям Блейк («Геката», «Древо смерті»), Данте Габріель Россетті («Леді Ліліт») та американці Томас Коул («Курс імперії»), Едвард Горі («Загублене дитя»). Важливе місце серед них належить видатному виразнику естетики жахів у живописі XIX ст.,

англійському письменнику Вільяму Блейку (1757-1827). Його знамениту картину «Геката» ми обрали для розробки факультативного заняття, спираючись факт наявності імені цього автора в Додатку 4 навчальної програми з зарубіжної літератури МОН України для 10-11 класів ЗЗСО рівня стандарту і профілю, розробленого як рекомендації для вчителя зарубіжної літератури для проведення інтегрованих уроків зарубіжної літератури в контексті концепції синтезу мистецтв.

David Bindman в роботі «Blake as an Artist» аналізує митця не тільки як поета, але й як художника, розглядаючи його візуальні роботи в контексті його літературної творчості [8]. Paley Morton «The Apocalyptic Sublime» зосереджується на апокаліптичних і сублімних мотивах у творчості Блейка, аналізуючи його бачення та інтерпретацію біблійних сюжетів. Процес створення Блейком його знаменитих ілюмінованих рукописів, зокрема технічні аспекти його художньої діяльності дослідив Phillips Michael у книзі «William Blake: The Creation of the Songs, from Manuscript to Illuminated Printing».

Наукове вивчення готичної літератури залишається актуальним з кількох причин, оскільки цей жанр має глибокий вплив на літературу, культуру та суспільні настрої. Серед основних аспектів актуальності відзначимо її культурний вплив і спадщину, адже вона позначилася на розвитку багатьох літературних жанрів, зокрема жахів, фантастики та трилерів. Розуміння основ готичного жанру допоможе краще оцінити сучасну літературу, кіно та популярну культуру, яка часто використовує елементи готики. Опис глибоких людських страхів, тривоги та психологічних станів робить її актуальною для вивчення з точки зору психології та соціології. Вона також відображає соціальні та історичні контексти своєї епохи, дозволяючи зрозуміти реакцію суспільства на певні зміни і події. Готичний стиль письма, з його специфічними елементами та прийомами, є цікавим для вивчення з точки зору літературознавства і стилістики.

Мета кваліфікаційної роботи – простудіювати «готичний текст» як естетичний феномен в англійській літературі XIX ст. з фокусом на творчості сучасного американського письменника Стівена Кінга та англійського живописця XIX ст. Вільяма Блейка, який стояв у витоках жанру. Вказані автори представлені в навчальній програмі з зарубіжної літератури МОН України для 10-11 класів рівня стандарту та профілю. Аналіз їх творів дозволить не тільки розкрити естетичні принципи і художні прийоми жанру хорору в англо-американській літературі та живописі XIX-XX ст., але й розробити методичні рекомендації до розкриття цих тем на уроках зарубіжної літератури та факультативних з країнознавства Англії та США в профільній школі.

Завдання дослідження передбачають:

- аналіз естетичних складових готичної літератури;
- характеристика естетичних поглядів та творчого доробку Стівена Кінга у жанрі хорору;
- дослідження розвитку містичних мотивів в англійському живописі XIX ст.;
- розробку англomовного факультативного заняття на тему «Painting: The Conceptual Space of William Blake's Hecate».

Об'єкт дослідження – складові готичної естетики в літературі та живописі XIX-XX ст. Великої Британії та США на матеріалі літературно-критичних праць С. Кінга («Danse Macabre», «On Writing»); романів С. Кінга («The Shining», «Carrie», «The Stand», «It», «The Green Mile», «Pet Sematary»); живопису Вільяма Блейка (картина «Геката»).

Предмет дослідження – готична естетика в англо-американській культурі XIX-XX ст.

Розв'язання поставлених завдань і досягнення мети дослідження здійснювалися з опорою на такі **наукові методи**:

- 1) культурно-історичний, що дає уявлення про історію вивчення поетики жахливого в англо-американській традиції;

2) порівняльно-історичний, що дає змогу співвіднести творчість Стівена Кінга з попередниками;

3) інтертекстуальний, що передбачає розгляд художнього тексту з точки зору використання в ньому історико-літературного та мистецького субстрату;

4) інтермедіальний, що допомагає розкрити роль хорору в живописі Вілтяма Блейка та кінематографію Стівена Кінга.

Практична цінність дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для проведення факультативного заняття з англійської мови в профільній школі з метою розвитку критичного мислення учнів старших класів ЗЗСО та поглиблення їх краєзнавчих знань з англійської культури.

Апробація роботи. Результати проведеного дослідження були апробовані на студентській науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями європейського наукового простору: пошук студента» (Ізмаїл, 2024) та міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки в період глобалізації» (Переяслав, 2024) та відображені у двох публікаціях:

1. Бурова Д. «Готичний текст» як естетичний феномен // Пріоритетні напрями європейського наукового простору: пошук студента. Вип. 14. Ізмаїл, 2024. С. 108-111.
2. Бурова Д. Дискурс жахливого у творчості С.Е. Кінга // Тенденції та перспективи розвитку науки в період глобалізації. Вип. 109 (24). Переяслав, 2024. С. 142-144.

Структура роботи. Робота складається зі Вступу, двох розділів, Висновків, Списку використаної літератури та Додатка. Загальний обсяг роботи – 90 с.

РОЗДІЛ І.

ЕСТЕТИКА «ХОРОРУ» В АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ЖИВОПИСІ XIX-XX ст.

1.1. «Готика» як феномен мистецтва: від Середньовіччя до сучасності

Готика як феномен мистецтва бере свій початок у Середньовіччі, і її вплив можна простежити в архітектурі, живописі, літературі та музиці. Готичний стиль, який виник у Франції XII століття, поступово поширився по всій Європі та став важливим етапом у розвитку західної культури.

Середньовічна готика найбільше відома завдяки своїй архітектурі, яка розвинулася зі стилю романської архітектури. Готичні собори, такі як Нотр-Дам у Парижі та Собор у Шартрі, відзначаються високими шпилями, арками у формі стріл і величезними вітражами, які створюють гру світла і кольору. Основними рисами готичної архітектури є нервюрні склепіння, стрільчасті арки та контрфорси, що дозволяли будувати вищі та світліші будівлі. Середньовічні готичні собори прикрашали скульптури святих, горгуль і фантастичних істот, які надавали будівлям таємничого вигляду.

Хоча в ті часи імена архітекторів не завжди добре задокументовані, є кілька відомих постатей та майстрів, які зіграли важливу роль у створенні найзнаменитіших готичних споруд. Жан д'Орбей – один із архітекторів Собору Паризької Богоматері (Нотр-Дам), будівництво якого розпочалося в 1163 році, і за час його зведення було змінено кілька архітекторів. Вільям з Сенса – перший архітектор Собору в Сан-Дені, що вважається першою готичною спорудою. Він започаткував стиль, який потім поширився по всій Європі. Робер де Лузарш, Тома де Кормон та Рено де Кормон – архітектори Ам'єнського собору, одного з найбільших і найвідоміших готичних соборів Франції. Герхард фон Ріле – головний архітектор Кельнського собору, який

розпочав будівництво цієї величної споруди в 1248 році. Хоча роботи тривали понад шість століть, фон Ріле започаткував її масштабний проєкт. Арнольд Вальгемут також брав участь у пізніших етапах будівництва Кельнського собору.

Вільям з Сенса після роботи у Франції переїхав до Англії і працював над Кентерберійським собором, розпочавши його реконструкцію в готичному стилі. Генрі Євре – архітектор знаменитого Солсберійського собору, збудованого у чистому готичному стилі. Будівництво собору розпочалося у 1220 році, і він відомий своєю витонченою вертикальністю. Еліас з Дерема вважається архітектором Дургемського собору, який поєднує в собі романський стиль з елементами ранньої готики. Джованні ді Амброджо та інші архітектори брали участь у створенні Міланського собору, одного з найбільш прикрашених готичних соборів. Цей собор будувався понад п'ять століть, починаючи з 1386 року, і залучав архітекторів з різних країн. Енріке Егас і Хуан де Кастілья працювали над створенням Севільського собору, одного з найбільших готичних соборів світу. Педро де Кампа – архітектор Толедського собору, який вважається одним з найвеличніших зразків іспанської готики.

Ці архітектори та майстри залишили величезну спадщину, створивши шедеври, що втілили новаторські ідеї свого часу: від стрільчастих арок і нервюрних склепінь до витончених вітражів, які стали візитною карткою готичного стилю.

Середньовічний готичний живопис менше відомий, ніж архітектура, але його можна побачити в розписах та ілюмінованих рукописах. Він характеризувався акцентом на деталях, витончених лініях та символічних зображеннях. Взірцями готичного живопису можна вважали середньовічні вітражі, майстерність створення яких досягла свого піку саме в готиці. Вони служили не тільки для прикраси, але й мали релігійний та освітній зміст, розповідаючи біблійні історії через яскраві кольори та світло. Готичні вітражі є невід'ємною частиною архітектури середньовічних соборів і вважаються

справжніми шедеврами мистецтва. Їхні сюжети, техніка виконання та естетика відображають духовні та художні ідеали епохи.

Найвідомішими готичними вітражами вважаються вітражі Шартрського собору (Франція), що датуються XII-XIII століттями. Вони містять складні біблійні сцени, серед яких «Діва Марія з немовлям», «Життя Христа» та епізоди з життя святих. Один із найвідоміших вітражів – «Блакитна Діва» (Notre-Dame de la Belle Verrière), присвячена Богородиці. Вітражі створювалися шляхом вирізання кольорового скла, яке скріплювали свинцевими перемичками. Потім на скло наносили розписи та сплавляли його для надання додаткових деталей і глибини. Шартрські вітражі вирізняються багатством кольорів, особливо синього відтінку (шартрського синього), що надає роботам глибокого і насиченого вигляду. Вони створюють відчуття піднесеності та святості, заливаючи інтер'єр собору містичним світлом.

Не менш відомими є вітражі Собору Паризької Богоматері (Нотр-Дам). Однією з найвідоміших частин є троянда (розетка) на фасаді собору, яка містить складні сцени з біблійної історії, зображення апостолів, ангелів і святих. Великі круглі вікна були зібрані з численних дрібних кольорових сегментів, що склалися у витончені візерунки. Ця техніка дозволяла створювати багатопланові сцени з чіткими деталями та глибокою символікою. Вітражі Нотр-Дам виділяються складною симетрією та балансом кольорів, які, під впливом сонячного світла, створюють враження живого, переливчастого полотна [41].

Англія пишається вітражами Кентерберійського собору (Англія), зображують сцени з життя святих, особливо мучеництво святого Томаса Бекета (Фоми Аквінського). Вони також включають розповіді про біблійних персонажів та важливі події християнської історії. Англійські майстри використовували традиційні методи роботи зі склом, доповнені ретельним розписом, що надавало сценам живописності й виразності. Складність

малюнків та використання глибоких відтінків створюють відчуття інтроспекції та духовної зосередженості.

Кельнський собор (Німеччина) має безліч великих вітражних вікон, які відображають різноманітні біблійні сцени – від створення світу до сцен Страстей Христових. Вони демонструють високий рівень деталізації завдяки використанню дрібних сегментів скла та тонких свинцевих перемичок. Кольорова палітра включає насичені червоні, сині та золотисті відтінки, що створюють ефектні контрасти та підкреслюють значущість сцени.

Основною технікою виготовлення готичних вітражів у різних європейських країнах було поєднання шматочків кольорового скла за допомогою свинцевих перемичок. Потім малюнки доповнювали за допомогою чорно-коричневої фарби для нанесення деталей. Ці витвори середньовічного мистецтва підкреслюють вертикалізм та просторову глибину, впливаючи на сприйняття простору і світла в інтер'єрі. Використання яскравих і насичених кольорів разом зі складними геометричними візерунками створює відчуття містичної атмосфери, яка допомагає підсилити релігійний досвід. Таким чином, готичні вітражі є важливим елементом середньовічної архітектури, що поєднує функціональність і високе мистецтво для передачі сакральних ідей.

У XVIII–XIX століттях відбулося відродження інтересу до готичної естетики, яке отримало назву *неоготика*. Цей стиль знайшов своє вираження в архітектурі (наприклад, Вестмінстерський палац у Лондоні) і літературі, де виник жанр готичного роману. В Англії та США цей жанр, представлений такими авторами, як Горацій Волпол і Едгар Аллан По, втілював інтерес до містичного, жахливого і надприродного.

1.2. Естетичні засади «готичного тексту»

Готична література, що виникла в англійській літературі XVIII століття, є жанром, естетична парадигма якого поєднує елементи жаху, містики, романтизму та надприродного. Жахи – це жанр фантастичної літератури, який має на меті занепокоїти, налякати або засмутити. Жахи часто поділяють на піджанри психологічного жаху та надприродного жаху, які знаходяться в царині фантастичної літератури. Історик літератури Дж. А. Каддон у 1984 році визначив оповідання жахів як «художній твір у прозі змінної довжини... який шокує, або навіть лякає читача, або, можливо, викликає почуття відрази чи огиди» [22, с. 11]. Жахи мають на меті створити моторошну і лякаючу атмосферу для читача. Часто центральна загроза твору жахів може бути інтерпретована як метафора більших страхів суспільства.

Класичними творами готичної літератури є романи Горація Волпола, «Замок Отранто» (1764) [28], який вважається першим готичним романом. Автор придбав садибу неподалік від Ліндона, яке вирішив перебудувати в готичному стилі. Ця ідея так заволоділа письменником, що одного разу у сні він побачив «старовинний замок, де на балюстраді високих сходів лежала гігантська рука». Передісторія створення роману сама по собі може лягти в основу готичного сюжету, оскільки сні в його розвитку зазвичай відіграють важливу роль. Побачений сон став творчим імпульсом до створення твору, яке сам автор назвав «готичною повістю», що стала відправною точкою для розвитку і становлення жанру роману жахів та його вплив на становлення естетики хорору XX ст.

Чи не з моменту свого виникнення готичний роман як жанрова форма став зазнавати змін. Анна Радекліф, використовуючи мотив таємниці та інтриги, стала пропонувати просте і природне пояснення тим таємничим явищам, які відбувалися по мірі розвитку сюжету. Ця тенденція дозволила жанру вийти на новий рівень - потустороннє, надприродне починає поступатися своїми

позиціями об'єктивному, науково обґрунтованому. Герої творів, а разом із ними й читач, продовжують відчувати страх, але тепер вони бояться не привидів і духів, не стародавнього прокляття і не демонів, а чудовиськ, створених руками людини, або навіть самої людини, що стала чудовиськом. Таким є оживаюче творіння доктора Фрайнкенштейна з роману Мері Шеллі, таким є доктор Джекіл і його внутрішній демон містер Хайєд, що з'явився від невідомого препарату.

У творі Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея» для знищення мертвого тіла використовується хімія. Головними дійовими особами відомого роману Брема Стокера «Дракула» (1897) стають лікар і психолог, які у боротьбі зі злом спираються не лише на знання легенд, а й на наукові досягнення, а в погоню за вампіром відправляються на поїзді та паровому катері.

Одночасно з такою трансформацією художніх засобів і образів відбувається і перенесення акценту з жахливого на смішне. Ця тенденція, на думку David J. Skal, проявилася насамперед у готичній драмі, проте ми можемо говорити про неї і стосовно до готичної прози. «Кентервільський привид» (1887) Оскара Уайльда – наочний приклад того, як риси готичної літератури приймають вигляд гротескного і сатиричного характеру. Сім'я американського мільйонера, який купив, незважаючи на всі попередження, старовинний британський замок, всупереч усім традиціям нітрохи не лякається нічних скрипів і стонів. Хлопці близнюки влаштовують на привид засідку, а матір сімейства просить його змастити ланцюги, щоб вони не скрипіли так пронизливо. Привид викликає не страх, а посмішку і співчуття. Цей мотив з особливим розмахом буде реалізований в літературі та кінематографі XX і XXI ст., коли чудовиська, нежить, вампіри та демони стануть не тільки комічними, але й романтичними персонажами, стануть позитивними героями, достойними дружби, довіри та кохання, незважаючи на їх антигуманну природу та криваве минуле, теперішнє та майбутнє [24].

Сьогодні не вщухає популярність романів письменників XIX ст. Мері Шеллі «Франкенштейн» (1818) [64]; Брема Стокера «Дракула» (1897) [67]; оповідання та вірші Едгара Аллана По. Для цього жанру властива напружена атмосфера, похмурі настрої з акцентом на відчуття страху і тривоги. Загальним місцем готичної літератури є створення жахливої атмосфери та відповідного оточення. Це, зазвичай, похмурі та зловісні місця, як замки, монастирі, старі будинки, підземелля. Персонажами є герої, що стикаються з надприродними або психологічними загрозами. Вони часто діють в умовах темряви, ночі, бурі чи інших погодних умов, що сприяють страху. Героями можуть бути як люди, так і надприродні створіння. Готична література часто відображає історичні події, соціальні зміни та культурні страхи свого часу.

Готичний текст як естетичне явище представляє собою унікальне поєднання художніх прийомів і елементів, що спрямовані на викликання специфічних емоцій та атмосфер. Фред Боттінг у монографії «Gothic» вказує, що готичні тексти діють на межі між відомим і невідомим, знайомим і незнайомим, де уява може процвітати, а страхи можуть проектуватися на ландшафт оповіді: «Gothic texts operate on the border between the known and the unknown, the familiar and the unfamiliar, where the imagination can thrive and fears can be projected onto the landscape of the narrative» [9, с. 2]. Для ілюстрації наведемо цитати з романів Горація Волпола «Замок Орранто» та Брема Стокера «Дракула», що ілюструють таємничий предметний світ готичного тексту:

«The lower part of the castle was hollowed into several intricate cloisters; and it was not without surprise that Isabella heard the door of the cavern open» [74, с. 34].

Нижня частина замку була поглиблена кількома заплутаними підземеллями, і Ізабелла не без здивування почула, як відчинилися двері однієї з печер.

підрядковий переклад

«The castle is on the very edge of a terrible precipice. A stone falling from the window would fall a thousand feet without touching anything!» [67, с. 28].

Замок стоїть на самому краю страшної прірви. Камінь, що випаде з вікна, пролетить тисячу футів, нічого не зачепивши

підрядковий переклад

Дейвід Пунтер у праці «The Literature of Terror: A History of Gothic Fictions from 1765 to the Present Day» дає наступну характеристику готичної літератури: «The Gothic novel's most significant feature is its exploration of the irrational and the uncanny, often manifesting as a fascination with the dark, mysterious, and grotesque aspects of human existence» [60, с. 18]. Автор зауважує, що найважливішою особливістю готичного роману є дослідження ірраціонального та надприродного, що часто проявляється як захоплення темними, таємничими та гротескними аспектами людського існування. Відтак, містика та надприродне є основою готичної літератури, якій властива присутність привидів, демонів, вампірів, перевертнів та інших надприродних створінь, зокрема використання магії, проклять і ритуалів. Проілюструємо це твердження цитатою з роману Мері Шеллі «Франкенштейн»:

«The immense mountains and precipices that overhung me on every side—the sound of the river raging among the rocks, and the dashing of the waterfalls around, spoke of a power mighty as Omnipotence—and I ceased to fear, or to bend before any being less almighty than that which had created and ruled the elements» [64, с. 92].

Величезні гори й урвища, що нависали наді мною з усіх боків, шум річки, що вирувала серед скель, і гуркіт водоспадів навколо говорили про силу, могутню, як Всемогутність, і я перестав боятися або схилятися перед будь-якою істотою, менш всемогутньою, ніж та, що створила і керувала стихіями...

підрядковий переклад

Емма Клері у студії «The Rise of Supernatural Fiction, 1762-1800» констатує, що готична фантастика часто звертається до тем трансгресії та табу, забезпечуючи простір для дослідження суспільних тривог і меж того, що вважається прийнятним: «Gothic fiction frequently engages with themes of transgression and taboo, providing a space for the exploration of societal anxieties and the boundaries of what is considered acceptable» [18, с. 45]. Дійсно, емоційна напруга, як от відчуття страху, жаху, тривоги та параної в контексті психологічного тиску на героїв часто доводить їх до межі розуму. Сутність готичного тексту полягає в його здатності викликати почуття страху і жаху через заплутані і часто надприродні сюжети, які відображають глибинні психологічні та культурні страхи. Теми смерті, тлінності, надприродного і таємниць є провідними у творах цього жанру. Саме через них письменники піднімають питання Добра і Зла, моралі, внутрішніх конфліктів; досліджуючи темні аспекти людської природи, культурні і соціальні тривоги та їхню здатність викликати емоційні реакції.

Чарльз Л. Кроу у книзі «American Gothic» відмічає не тільки теми паралелізму похмурого ландшафту і примарної спадщини минулого психологічного стану героїв, але й важливе питання ідентичності, яка розкривається через готичний сюжет: «American Gothic literature uniquely blends the traditional elements of the Gothic with the cultural and historical context of America, creating narratives that explore themes of identity, landscape, and the haunting legacy of the past» [21, с. 33]. Так, наприклад, часто зустрічаються образи «жінок у біді», що часто потребують порятунку. В цілому, готика проникає в повсякденне життя, виявляючи надприродне в буденному і викриваючи приховані жахи, що ховаються під поверхнею звичайного існування.

Мова готичного тексту часто характеризується піднесеним, архаїчним стилем з використанням багатих описів, метафор і символів. У ній присутні розгорнуті описи оточення та емоцій, що сприяють створенню атмосфери. Це

сприяє створенню специфічного естетичного ефекту та занурює читача у світ оповідання. Його структурі властиві заплутані та часто багатопланові сюжети з численними поворотами, часте використання флешбеків, листів і документів для розкриття минулого та пояснення подій.

Готичний текст як естетичне явище є комплексним і багатогранним. Він створює інтенсивну атмосферу жаху і таємничості через детальні описи похмурих локацій, таких як замки, старі будинки, підземелля або занедбані місця, а також використовує атмосферу, теми, персонажів, надприродне, стиль і естетичні прийоми, щоб створити унікальний художній ефект, що викликає глибокі емоційні та психологічні реакції. Автори звертаються до тем смерті, тлінності, надприродного, таємниць і трансгресії, використовують темні, зловісні тони, що сприяють формуванню відчуття небезпеки та невизначеності. Ці теми досліджуються через персонажів і сюжети, що розкривають глибокі психологічні та моральні конфлікти. Аналіз цих елементів дозволяє краще зрозуміти, як готична література досягає свого естетичного впливу та чому вона залишається популярною і впливовою до сьогодні.

Найбільш значущі зміни готична література переживає в епоху постмодернізму, під впливом якого готика зливається із гротеском, фантастикою і пародією, а також вбирає яскраві психологічні риси постмодерністської літератури: опис деградації, розпаду світу, сексуальних і наркотичних оргій, руйнування і саморуйнування особистості. Традиційні готичні образи інтегруються у сучасний соціально-психологічний контекст і, втративши своє споконвічне втілення, набувають нової виразності.

1.3. Містичні мотиви в англійському живописі XIX ст. в контексті естетичних пошуків доби

Англійський живопис XIX століття був періодом значного художнього розвитку, де різні напрями та техніки відігравали ключову роль у формуванні культурної ідентичності. Протягом цього століття художники відходили від класицизму та академічних традицій, шукаючи нові форми вираження і тематичні підходи.

Романтизм в англійському живописі (Вільям Тернер, Джон Констебл, Генрі Фюзелі) був відзначений піднесенням почуттів, увагою до природи, інтересом до екзотики, середньовіччя, фольклору та надприродного. Художники прагнули відобразити емоційний стан людини, її внутрішній світ та її зв'язок із природою. Романтики часто використовували насичену кольорову палітру, драматичне освітлення, ефекти світла і тіні, а також динамічні композиції для передачі емоційної напруги та піднесеності.

Прерафаеліти (Данте Габріель Россетті, Вільям Холман Гант, Джон Еверетт Мілле) прагнули повернутися до стилю живопису до Рафаеля, тобто до простоти та детального реалізму. Вони наголошували на яскравих кольорах, точності деталей і символізмі. Їхні роботи часто мали моральний або релігійний підтекст, а також були натхненні літературою, середньовіччям і природою. Прерафаеліти використовували яскраві, чисті кольори, ретельно опрацьовані деталі, звертаючись до техніки «*en plein air*» (робота на відкритому повітрі) для досягнення більшої природності [36].

Реалізм у англійському живописі фокусувався на точному зображенні повсякденного життя без ідеалізації або романтизації. Художники-реалісти (Джордж Клод Дюфі, Фордіс Мадокс Браун) зображували сцени з життя робітників, селян, міської бідноти та середнього класу, намагаючись відтворити соціальні реалії того часу. Реалісти використовували детальне зображення та приглушену кольорову палітру, акцентуючи увагу на точності

форм і текстур. Вони прагнули досягти максимальної правдивості у своїх роботах.

Академізм в Англії залишався впливовим напрямом, підтримуючи традиційні методи та теми, затверджені Королівською академією мистецтв. Це включало історичні, міфологічні, релігійні сюжети та портрети, виконані з великою увагою до техніки та композиції. Художники-академісти (Фредерік Лейтон, Лоуренс Альма-Тадема) використовували техніки класичного живопису з акцентом на чітких лініях, витончених формах і симетричній композиції, а також деталізовану роботу з текстурами і анатомією [28].

Імпресіонізм не був домінуючим напрямом в англійському живописі, але він вплинув на кількох художників, які експериментували з ефектами світла і кольору. Англійські імпресіоністи (Вільям Тернер, Філіп Вілсон Стір) зосереджувалися на моментальних враженнях від природи та міського життя. Їх творчість позначена використанням швидких, коротких мазків, експериментів зі світлом і кольором, зображення сцен на природі з акцентом на враженнях і атмосфері.

Символізм у англійському живописі був орієнтований на зображення внутрішніх, духовних переживань, використання алегорій та символів. Художники цього напрямку (Джордж Фредерік Воттс, Едвард Берн-Джонс) намагалися виразити ідеї, пов'язані з підсвідомістю, міфологією та релігією. Вони часто використовували приглушені кольори, складні композиції та фігуративні алегорії для передачі своїх концептуальних ідей [28].

Містичні мотиви в англійському живописі XIX століття в англійському живописі були популярними серед художників романтиків, прерафаелітів та символістів. Вони відображалися через зображення надприродного, таємничого і символічного, що було характерним для епохи романтизму. Ці теми часто поєднувалися з національним фольклором, легендами, а також літературними творами, які надихали художників на створення робіт, що викликали глибокі емоції та роздуми.

Монументальне полотно Джона Мартіна (1789–1854) «Великий день Його гніву» (1851–1853) є частиною трилогії під назвою «Останнє судження». Картина зображує апокаліптичну сцену з Біблії, де розлютований Бог виливає свій гнів на людство. У центрі композиції — потоки лави і землетрус, які знищують величезне місто, а фігури людей намагаються втекти від неминучої загибелі. Картина демонструє грандіозні масштаби катастрофи та хаосу, підкреслюючи незначність людини перед невблаганною силою Божого гніву. Мартін створює містичний ефект через вражаючу гру світла і тіні, а також через масштаб і деталізацію сцени.

Серія акварелей Вільяма Блейка (1757–1827) «Великий червоний дракон і жінка, зодягнена в сонце» (1805–1810) зображує сцени з Книги Одкровення. На одній з найвідоміших робіт із серії зображено потужного дракона, який піднімається над жінкою, одягненою в сонце, яка символізує церкву або втілення Божої сили. Живопис Блейка глибоко вкорінений в його релігійні й духовні переконання. Містичні образи, такі як дракон і жінка, є метафоричними і сповнені символізму, що досліджує конфлікт між добром і злом. Блейк створює атмосферу загадковості та натхнення, використовуючи яскраві кольори і динамічні форми.

Картина Джона Вільяма Вотергауса (1849–1917) «Леді Шалот» (1888) ілюструє сцену з однойменної поеми Альфреда Теннісона «Леді Шалот». Вона зображує трагічну героїню, прокляту жити в ізоляції, яка пливе до Камелоту, незважаючи на своє прокляття, знаючи, що це приведе до її смерті. Образ Леді Шалот втілює мотиви долі, прокляття і неминучої трагедії. Містичний елемент посилюється через похмуру атмосферу, відчуття приреченості та казковий пейзаж, який оточує героїню.

Сповненою містичних елементів є робота Генрі Фюзелі (1741–1825) «Кошмар» (1781). Хоча вона була створена наприкінці XVIII століття, її вплив простягнувся на весь XIX століття. «Кошмар» зображує жінку, що спить, на яку сидить демонічна істота, а на тлі видно привид коня з палаючими очима.

Ця картина є однією з найвідоміших зображень підсвідомого страху і нічних жахів. Фюзелі майстерно використовує світло і тіні для створення напруженої, тривожної атмосфери, яка підкреслює вразливість людини перед силами темряви і підсвідомими страхами.

Англійський живопис XIX століття відзначався багатством і різноманіттям художніх напрямів і технік, які відображали широку палітру культурних та соціальних змін епохи. Художники того часу відходили від класичних канонів, досліджуючи нові форми вираження та інтерпретації реальності, що зробило цей період важливим для розвитку британського і світового мистецтва. Містичні мотиви відображали інтерес до надприродного, релігійного символізму, психологічних і духовних питань, що робило їх значущими не лише з художньої точки зору, але й як відображення глибинних настроїв і вірувань тогочасного суспільства.

РОЗДІЛ І.

С.Е. КІНГ ЯК ВИРАЗНИК АМЕРИКАНСКОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ЖАХІВ» ХХ ст.

2.1. Творча спадщини С.Е. Кінга у жанрі хорор

Західне літературознавство багато уваги приділяє творчій спадщині Стівена Кінга. Серед інших публікацій про нього виокремимо книжки Тоні Магістрале: «Landscape of Fear», «Second Decade», «The Moral Voyages of Stephen King» [52], у яких автор проводить чимало паралелей між зображуваним письменником світом і реаліями американської дійсності, дослідження Лінди Бедлі «Writing Horror and the Body. The Fiction of Stephen King, Clive Barker, and Anne Rice» [3], де авторка розглядає творчість письменника в контексті сучасної постмодерністської культури; книжку сучасної німецької ученої Александри Хебергер «The Supernatural Depiction of Modern American Phobias and Anxieties in the Work of Stephen King», у якій творчість С. Кінга аналізується з культурологічних позицій; публікацію фінської дослідниці Стренгель Гейді «On the Notions of Good and Evil in Stephen King's Fiction» [68], сама назва якої висвітлює суть цієї статті. Вагомим літературознавчим доробком зі студіювання творчості Кінга стала збірка літературознавчих статей «Dark Descent» [70], яка налічує понад тисячу сторінок. Ряд видатних науковців з різних позицій розглянули творчість С. Кінга та деяких інших авторів. Цінну інформацію ми почерпнули також і з літературно-критичних праць С. Кінга «Danse Macabre» [44] «On Writing» [45], та авторських передмов і численних інтерв'ю з письменником.

Літературознавці виокремлюють кілька етапів творчого шляху Стівена Кінга, кожен з яких відображає розвиток його стилю, тематики та підходів до написання романів. Письменник почав свою кар'єру з написання коротких

оповідань для журналів, проте справжній прорив стався з виходом роману «Carrie» (1974). Ця книга принесла йому популярність завдяки поєднанню тем підліткових проблем і надприродного. Протягом раннього періоду (1970-ті роки) Кінг вийшли його знакові романи «Salem's Lot» (1975) та «The Shining» (1977), які закріпили його статус перспективного автора хорору. Ранні роботи Кінга вирізняються інтенсивними описами жаху, пов'язаними із зовнішніми загрозами та внутрішніми конфліктами.

Становлення класичного стилю С. Кінга припало на 1980-ті роки завдяки розширенню тематики та експериментів з мотивами та стилями. У цей період Кінг написав такі відомі романи «The Stand» (1978), «It» (1986) та «Pet Sematary» (1983), які стали культовими. Поглиблений аналіз страху як особистісного, так і колективного, став важливою складовою його романів. «It» досліджує дитячі травми та їх вплив на доросле життя. У багатьох романах, таких як «The Dead Zone» (1979), Кінг використовує свої історії для коментування суспільних проблем.

Періодом зрілості вважають 1990-ті роки з розвитком жанрової різноманітності творів письменника. Кінг звернувся до драматичних елементів у романах «The Green Mile» (1996) і «Bag of Bones» (1998), що виходять за межі класичного хорору. Відбувається також дослідження внутрішніх демонів через відображення особистих проблем автора, зокрема боротьби з алкоголізмом і залежністю, прослідковується в романах «The Shining» та «Doctor Sleep».

Серія «The Dark Tower», починаючи з першої книги «The Gunslinger» (1982), розширює інтертекстуальну парадигму творів Кінга, демонструючи зв'язок між різними авторськими всесвітами.

Пізній етап творчості Кінга розпочинається з 2000-х років. Автор продовжував створювати твори, які відзначаються більшою увагою до психології персонажів та міжособистісних стосунків. Прикладом є роман «11/22/63» (2011), де змішані елементи фантастики та історичного роману.

Романи «Doctor Sleep» (2013) і «Revival» (2014), показують бажання автора повертатися до класичних тем, поєднуючи їх із новими підходами. Кінг також активно працює над збірками оповідань, наприклад, «Full Dark, No Stars» (2010), де продовжує досліджувати темні сторони людської натури.

Естетичні засади творчої спадщини С.Е. Кінга у жанрі хорор будуються на темі поєднання надприродного з реалістичними проблемами, такими як страх, провина, суспільні проблеми. Його романи відзначаються складними психологічними портретами героїв. Наприклад, Кінг часто використовує тему ізоляції для дослідження людської натури. У романі «The Shining», наприклад, готель Overlook стає не просто місцем дії, а символом відчуження та внутрішнього божевілля. Джек Торренс, головний герой, уособлює людину, що втрачає зв'язок із суспільством і родиною, піддаючись власним демонам.

У романі «Carrie» автор показує, як булінг і соціальна ізоляція можуть призвести до руйнівних наслідків. Головна героїня, Керрі Вайт, страждає від жорстоких знущань з боку однокласників і надмірної релігійної строгості матері, що призводить до катастрофічної розв'язки. Це служить попередженням про те, як систематичне насильство і нерозуміння можуть розпалити насильницькі реакції. У багатьох його творах, таких як «Pet Sematary», підкреслюється важливість сімейних відносин і те, як горе та сімейні втрати можуть впливати на людину. Кінг використовує ці історії для вивчення теми скорботи, прийняття неминучого та прагнення змінити долю.

У культовому романі «It» Кінг звертає увагу на колективні страхи та те, як суспільство відмовляється визнавати темні сторони свого існування. Монстр Пенніввайз є не лише символом дитячих страхів, а й уособленням тих проблем, які громада замовчує — насильство, злочини та ігнорування страждань дітей.

У романі «The Green Mile» розглядаються теми расової несправедливості та жорстокості судової системи. Персонаж Джон Коффі, темношкірий чоловік з надприродними здібностями, символізує собою не лише особисту жертву

системи, але й кричущий приклад того, як упередження та ненависть можуть призвести до фатальних наслідків.

У романах, як-от «Cell», Кінг досліджує вплив сучасних технологій на суспільство, показуючи, як масове використання мобільних телефонів і технологій може призвести до глобальної катастрофи. Цей сюжет стає метафорою залежності сучасного суспільства від технологій і потенційних небезпек цієї залежності. У романі «The Stand» Кінг описує постапокаліптичне суспільство, де групи людей намагаються відбудувати світ після катастрофи. Автор досліджує питання влади, її впливу на людей і розкриває моральні дилеми, з якими стикаються персонажі при прийнятті рішень. Це є критикою і дослідженням суспільних структур та боротьби між добром і злом.

Літературознавці часто відзначають, що Кінг майстерно поєднує надприродні елементи з буденними людськими страхами, роблячи їх особливо близькими читачам. Наприклад, у «It» жах проявляється не лише через моторошного клоуна Пенніввайза, але й через дитячі травми та колективні страхи дорослих. «The Shining» досліджує божевілля та руйнівну силу алкоголізму, поєднану з потойбічним терором.

Кінг відомий своїм майстерним зображенням персонажів. Його герої часто мають глибокі психологічні портрети, що відображають їхні внутрішні конфлікти та розвиток. У «Misery», наприклад, автор зображає психологічне протистояння між письменником Полом Шелдоном та його одержимою фанаткою Енні Вілкс, що створює атмосферу постійного напруження.

У своїх романах Кінг часто вдається до соціальної критики. У «The Stand» він використовує сюжет постапокаліптичного світу, щоб дослідити теми добра та зла, влади та релігії, показуючи, як різні ідеології можуть формувати суспільство після катастрофи. «Carrie» є прикладом дослідження наслідків булінгу та ізоляції у підлітковому віці.

Романи Кінга часто містять численні відсилання до інших творів як самого автора, так і літературної традиції загалом. У серії «The Dark Tower»

він об'єднує різні жанри і сюжети, створюючи літературний світ, який пов'язаний з іншими його книгами, такими як «Salem's Lot» та «It». Це дає можливість розглядати його твори як частину єдиної міжетекстової системи.

У деяких творах Кінг використовує елементи магічного реалізму, де фантастичне поєднується з реальним. Це особливо помітно в «The Green Mile», де описані надприродні здібності ув'язненого Джона Коффі слугують метафорою гуманності та чуда серед жорстокості.

Підсумовуючи, зауважимо, що стильовими ознаками творчої манери Стівена Кінга є увага до тем страху та людської природи, психологічна глибина персонажів, соціальні та культурні коментарі, інтертекстуальність та елементи магічного реалізму.

Кінематографічність є жанровою особливістю хорору. Зв'язок родових, а саме літературних та кінематографічних, варіантів хорору можна описати як взаємопроникнення та обопільну інспірацію: літературні сюжети та персонажі, які стали виходити на екрани кіно починаючи з 20-х рр. XX ст. (Дракула, монстр Франкенштейна та ін.), згодом призвели до вторинного сплеску інтересу до страшного в літературі [40]. Без досвіду кінематографа сучасний хорор не склався б би в повноті своїх характеристик, тому відмова від інтермедіального вивчення цього жанру неможлива. Екранізації романів С. Кінга часто відрізняються від оригінальних сюжетів, але зберігають той же дух жаху і психологічного напруження, властивий творам письменника. Найбільш відомими є такі кіноверсії:

1. «Carrie» (1974) – перший роман Кінга, який отримав екранізацію в 1976 році, режисером виступив Браян Де Пальма. Рімейки були зняті у 2002 та 2013 роках.
2. «The Shining» (1977) – культовий роман, екранізований Стенлі Кубриком у 1980 році з Джеком Ніколсоном у головній ролі. Існує також міні-серіал 1997 року.

3. «Salem's Lot» (1975) – історія про вампірів у маленькому містечку, адаптована у телевізійний фільм 1979 року, а також новіша версія 2004 року і майбутні проекти.
4. «It» (1986) – один із найвідоміших творів Кінга, перетворений на міні-серіал 1990 року та на дві частини повнометражних фільмів у 2017 і 2019 роках.
5. «Pet Sematary» (1983) – роман про жахи воскресіння, екранізований у 1989 році та знову в 2019 році.
6. «Misery» (1987) – психологічний трилер, що був адаптований у 1990 році режисером Робом Райнером і отримав премію «Оскар» за роль Кеті Бейтс.
7. «The Stand» (1978) – масштабний апокаліптичний роман, який став основою для міні-серіалів у 1994 та 2020 роках.
8. «The Green Mile» (1996) та «The Shawshank Redemption» (1982) (збірка «Different Seasons») – хоча вони більше схиляються до драми, обидві екранізації є шедеврами, які містять елементи напруги.
9. «The Mist» (1980) – фільм 2007 року з культовим фіналом, що відрізняється від оригінальної новели.
10. «Doctor Sleep» (2013) – продовження «The Shining», екранізоване в 2019 році режисером Майком Фленеганом.

Проведений аналіз доводить, що Стівен Кінг став основоположником сучасного літературного хорору, надихаючи численних письменників. Його вміння занурювати читача в світ жаху, додаючи глибокий психологічний підтекст, закріпило за ним статус одного з найвпливовіших авторів у цьому жанрі. Кінг відомий своїм доступним стилем написання, який, попри свою простоту, здатен викликати сильні емоції. Літературознавці звертають увагу на його вміння використовувати діалоги та описи для створення правдоподібного середовища, що занурює читача в атмосферу жаху. Цей стиль

допомагає досягти ефекту «присутності», коли читач відчуває себе учасником подій.

Соціальний підтекст у творах Стівена Кінга відображає його вміння поєднувати жах із глибокими моральними та соціальними питаннями. Він використовує свої історії як спосіб розкриття людської натури та суспільних проблем, втілюючи страхи, з якими ми стикаємося в реальному житті, у вигляді фантастичних і моторошних сюжетів. Письменник продовжує впливати на сучасну літературу, залишаючи після себе багату спадщину, яка розкриває різноманітні грані жанру хорор та психологічного трилера.

2.2. Естетичні погляди С. Кінга в критичних статтях «Danse Macabre», «On Writing»

Стівен Кінг виклав свої естетичні погляди щодо природи художньої творчості в готичні традиції в літературно-критичних статтях «Danse Macabre» та «On Writing», зосереджуючись на ключових концепціях:

1. Природа жанру жахів (за «Danse Macabre»).

Кінг розглядає жахи як відображення глибинних суспільних страхів та тривоги і наголошує на терапевтичній функції жанру – допомагає читачам впоратися з реальними страхами через художню форму. «Уявіть собі темну кімнату, де причаїлися всі ваші страхи» – саме так Стівен Кінг бачить природу хорору – як дзеркало, що відображає найпотаємніші закутки людської психіки. У своїй знаковій праці «Danse Macabre» він розкриває анатомію жаху з хірургічною точністю та поетичною чуттєвістю. За Кінгом, жахи – це своєрідний психологічний предохранний клапан суспільства. Коли ми читаємо історію про вампірів чи перевертнів, ми насправді стикаємося з власними демонами, але в безпечному просторі художньої вигадки. Це як

щеплення від справжніх жахів життя – маленька доза страху, що допомагає виробити імунітет [44].

Майстер жахів переконаний, що найефективніші хорор-історії резонують із колективними страхами епохи. Вампіри відображають страх перед сексуальністю та смертю, зомбі втілюють тривогу перед втратою індивідуальності в масовому суспільстві, а привиди нагадують про тягар минулого, що переслідує нас. Проте Кінг наголошує – які б маски не одягав жах, він завжди говорить про щось глибоко людське. Цікаво, що Кінг розглядає хорор як свого роду карнавал емоцій. Подібно до середньовічного «танцю смерті», сучасні історії жахів дозволяють нам покружляти з власними страхами в дикому вальсі, щоб потім повернутися до реальності оновленими. Це катарсис, очищення через страх, яке знали ще древні греки.

Письменник наполягає на терапевтичній функції жанру. Коли ми занурюємося в хорор, ми насправді проводимо сеанс групової терапії з автором та іншими читачами. Ми визнаємо існування темної сторони життя, але робимо це разом, і в цьому є щось парадоксально заспокійливе. Але найголовніше – Кінг бачить у жахах відображення фундаментальної правди про людську природу. Ми боїмося не монстрів під ліжком, а того, що вони символізують: самотність, втрату контролю, божевілья, смерть. Саме тому найкращі історії жахів – це не просто парад монстрів, а глибокі дослідження людської душі [44].

За Кінгом, справжній хорор – це не кров і нутрощі, а те, що змушує нас зазирнути у власну темряву і знайти там щось несподіване про себе. Це жанр, що танцює на межі між реальним і надприродним, між раціональним і божевільним, між життям і смертю. І в цьому танці ми пізнаємо не лише свої страхи, але й свою силу протистояти їм [44].

Жанр жахів у розумінні Кінга – це не втеча від реальності, а спосіб краще її зрозуміти. Це дзеркало, що показує нам не лише монстрів, але й героїв

всередині нас. І можливо, саме в цьому полягає його справжня цінність – він вчить нас дивитися в очі своїм страхам і виходити з цієї зустрічі сильнішими.

2. Погляди на письменницьке ремесло (за «On Writing»):

Стівен Кінг, розкриваючи таємниці письменницького ремесла у своїй знаковій праці «On Writing», постає не лише як майстер хорору, але й як проникливий наставник для тих, хто мріє торувати літературний шлях. Його погляди на письменницьке мистецтво – це не сухий підручник із граматики, а жива розмова про магію творення світів за допомогою слів.

У розумінні Кінга, письменництво – це своєрідна форма телепатії. Коли автор сідає за стіл і починає писати, він створює міст між своєю свідомістю та уявою читача. Через чорні літери на білому папері передаються не просто слова, а цілі світи, емоції, думки. Це майже містичний процес, але водночас – надзвичайно земний і конкретний.

«Пишіть багато, читайте ще більше» – це не просто гасло, а життєве кредо Кінга. Він наполягає на тому, що письменник повинен бути перш за все жадібним читачем. Книги – це не просто розвага, а своєрідна школа майстерності, де можна підглянути, як інші автори вирішують творчі завдання. Це як майстерня, де кожен роман – це урок, кожна сторінка – це можливість навчитися чомусь новому [45].

Особливу увагу Кінг приділяє мові. Він виступає за простоту і ясність висловлювання, порівнюючи хороший стиль із прозорим склом, крізь яке читач бачить історію, не відволікаючись на словесні викрутаси. «Вбийте своїх улюблених» – радить він, маючи на увазі готовність відмовитися від красивих, але непотрібних фраз заради чіткості оповіді.

Цікаво, що Кінг розглядає письменництво не як містичне осяяння, а як ремесло, якому можна і потрібно вчитися. Він порівнює письменника з теслею, який повинен знати свої інструменти і вміти ними користуватися. Граматика, словниковий запас, розуміння структури – це ті самі молоток і пила в руках майстра слова.

Особливе місце в поглядах Кінга займає питання дисципліни. Він вірить у щоденну практику письма, порівнюючи її з тренуванням м'яза. Письменник повинен писати регулярно, незалежно від настрою чи натхнення. «Муза повинна знати, де вас знайти» – каже він, підкреслюючи важливість робочої рутини.

Процес написання, за Кінгом, подібний до археологічних розкопок. Історія вже існує, як скелет динозавра в землі, і завдання письменника – обережно розкопати її, не пошкодивши. Це вимагає терпіння, уваги до деталей і готовності слідувати за історією, навіть якщо вона веде не туди, куди ви спочатку планували.

Редагування в розумінні Кінга – це не просто виправлення помилок, а процес огранки алмазу. Перший чернетка – це сирий матеріал, з якого потрібно видалити все зайве, щоб проявилася справжня краса історії. «Вбивайте своїх дорогих» – повторює він, маючи на увазі готовність відмовитися від улюблених, але непотрібних сцен і персонажів [45].

Кінг також наголошує на важливості спостереження за життям. Письменник повинен бути як губка, вбирати в себе деталі реального світу, щоб потім використати їх у своїх історіях. Це не означає копіювання реальності, але означає розуміння того, як працює світ і людська природа.

У підсумку, погляди Кінга на письменницьке ремесло – це поєднання практичної мудрості та глибокого розуміння природи творчості. Він бачить письменництво як складний танець між дисципліною і натхненням, технікою і магією, реальністю і вигадкою. І можливо, найважливіше його послання – це те, що кожен може навчитися цьому танцю, якщо готовий наполегливо працювати і ніколи не переставати вчитися.

3. Вимоги до хорошої історії.

Коли Стівен Кінг говорить про вимоги до хорошої історії, він нагадує досвідченого кухаря, який знає, що справа не лише в інгредієнтах, але й у тому,

як їх змішати. У своїх роздумах про craft of writing він розкриває рецепт історії, що захоплює читача і не відпускає до останньої сторінки.

Перший і найважливіший інгредієнт – правдоподібність персонажів. Кінг наполягає: навіть у найфантастичнішому сюжеті герої повинні залишатися реальними людьми з достовірними емоціями та реакціями. Вони мають потіти, помилятися, відчувати біль і радість, як живі люди. «Персонажі – це не маріонетки,» – каже він, – «вони повинні дихати на сторінках».

Другий ключовий елемент – органічність розвитку сюжету. За Кінгом, найкращі історії ростуть як дерева, а не будуються як будинки. Він вірить у природний розвиток подій, коли кожна сцена впливає з попередньої з невблаганною логікою. Письменник порівнює себе з садівником, який може направляти ріст історії, але не повинен насилувати її штучними поворотами сюжету [45].

Особливу увагу майстер приділяє балансу між показом і розповіддю. «Show, don't tell» – це не просто правило, а мистецтво дозування інформації. Кінг радить: нехай читач побачить краплі поту на чолі персонажа замість фрази «йому було страшно». Це як у кіно: камера повинна показувати, а не коментатор розповідати.

Деталі – це та спеція, яка робить історію смачною. Кінг майстерно вплітає в оповідь маленькі, але значущі подробиці: запах старої шкіряної куртки, скрип половиць, відблиск сонця на окулярах. Ці деталі створюють відчуття достовірності, занурюють читача в світ історії. Але він застерігає: деталей має бути рівно стільки, скільки потрібно – ні більше, ні менше [45].

Ритм оповіді в розумінні Кінга подібний до музики. Історія повинна то прискорюватися, то сповільнюватися, створюючи напругу і даючи читачеві перепочинок. Це як американські гірки емоцій: підйоми, спади, несподівані повороти – все має працювати на загальне враження.

Важливим елементом є те, що Кінг називає «чесністю перед читачем». Історія може бути фантастичною, але вона повинна дотримуватися власних

правил. Якщо ви встановили, що вампіри бояться часнику, не можна раптом зробити його їхньою улюбленою приправою без вагомої причини.

Діалоги в хорошій історії мають звучати природно, як підслухана розмова в кафе. Кінг радить читати діалоги вголос – це найкращий спосіб перевірити їх на достовірність. Кожен персонаж повинен мати свій голос, свої мовні звички, свій спосіб висловлювання думок. Структура історії, за Кінгом, повинна бути міцною, але невидимою, як скелет під шкірою. Читач не повинен помічати, як автор веде його від зав'язки до розв'язки, але має відчувати, що кожна сцена має свою мету і місце в загальній картині [45].

Особливу роль відіграє початок історії. Кінг вірить у потужні відкриваючі сцени, які відразу захоплюють читача. Це як гачок, на який повинна клюнути риба-читач. Але цей гачок має бути органічною частиною історії, а не просто ефектним трюком. І нарешті, кінцівка – це те, що залишається з читачем після того, як книга закрита. Вона повинна бути неминучою і несподіваною одночасно, як останній акорд симфонії, який ви не могли передбачити, але який ідеально завершує музичну фразу.

За Кінгом, хороша історія – це живий організм, де кожен елемент працює на загальну мету: створити у читача відчуття, що він прожив інше життя, побував в іншому світі і повернувся збагаченим цим досвідом. Це складна алхімія, де технічна майстерність зустрічається з магією творчості, створюючи щось більше, ніж просто сума частин.

4. Погляди на творчий процес.

Погляди Кінга на творчий процес нагадують захопливу подорож у світ літературної алхімії, де змішуються інтуїція і майстерність, натхнення і щоденна праця. У своїх роздумах він розкриває перед нами таємну лабораторію письменника, де народжуються історії. Передусім, він порівнює написання історії з археологічними розкопками. За його баченням, історія вже існує десь у глибинах підсвідомості, як викопний скелет у землі. Завдання письменника – обережно розкопати її, не пошкодивши дорогоцінні деталі. Це

вимагає терпіння і делікатності: поспіх може зруйнувати крихкі кістки сюжету, а надмірна обережність ризикує залишити історію похованою.

Цікаво, що Кінг рішуче виступає проти надмірного планування. «Сюжет – це останнє, про що я думаю,» – зізнається він. Замість детального плотингу, він віддає перевагу органічному розвитку історії. Це як садівництво: ви саджаєте зерно ідеї і спостерігаєте, як воно проростає, направляючи, але не змушуючи його рости певним чином. Перший чернетка в розумінні Кінга – це інтимний процес. Він порівнює його з написанням любовного листа: двері зачинені, штори опущені, і ви пишете тільки для себе. Це час, коли можна дозволити історії текти вільно, не турбуючись про досконалість. «Пишіть з дверима зачиненими, редагуйте з дверима відчиненими» – радить він [45, с. 148].

Особливе місце в творчому процесі Кінга займає роль підсвідомості. Він вірить, що найкращі ідеї приходять не від свідомого планування, а спливають із глибин розуму, коли ви найменше цього очікуєте. Це може статися під час прогулянки, миття посуду або навіть уві сні. Тому він завжди тримає під рукою блокнот – ніколи не знаєш, коли прийде важлива ідея.

Дисципліна в творчому процесі Кінга відіграє ключову роль. Він встановлює собі щоденну норму слів і дотримується її незалежно від настрою чи натхнення. «Чекати натхнення – це як чекати поцілунку музи. А муза має знати, де вас знайти» [45, с. 156] – каже він. Ця регулярність створює своєрідний творчий ритуал, який допомагає увійти в потрібний стан.

Редагування в баченні Кінга – це окремий етап творчого процесу, не менш важливий за написання. Він рекомендує відкласти перший чернетка на кілька тижнів, щоб подивитися на текст свіжим поглядом. Це як дати вину настоятися: час допомагає виявити недоліки і побачити можливості для покращення.

Кінг також наголошує на важливості читацької реакції. Він має коло довірених читачів, які дають йому чесний відгук про роботу. Це як дзеркала,

що показують історію з різних кутів, допомагають побачити сліпі плями і недоопрацьовані місця.

У творчому процесі Кінга важливу роль відіграє спостереження за життям. Він порівнює письменника з губкою, що вбирає деталі, розмови, випадкові сцени з реального світу. Все це осідає в підсвідомості і потім проростає в історіях, надаючи їм достовірності і глибини.

Цікаво, що Кінг розглядає творчий процес як суміш раціонального й інтуїтивного. З одного боку, це ремесло, що вимагає конкретних навичок і техніки. З іншого – це магія, яку не можна повністю пояснити чи контролювати. Він порівнює це з джазовою імпровізацією: ви повинні знати основи, але потім маєте довіритися потоку музики.

Таким чином, для Кінга творчий процес – це не лише створення історій, але й самопізнання. Кожна написана книга – це подорож вглиб себе, можливість дослідити власні страхи, мрії, переконання. Це як психоаналіз, але замість кушетки – письмовий стіл, а замість терапевта – чистий аркуш паперу. У підсумку, погляди Кінга на творчий процес поєднують практичну мудрість досвідченого майстра з глибоким розумінням містичної природи творчості. Це складний танець між контролем і свободою, технікою і натхненням, де кожен письменник має знайти свій власний ритм і стиль.

5. Роль письменника.

У розумінні Стівена Кінга роль письменника – це щось більше, ніж просто розповідати історії. Це особлива місія, що поєднує в собі відповідальність літописця людських душ, майстерність оповідача і чесність свідка свого часу. Передусім, Кінг розглядає письменника як хранителя правди. Не тієї фактологічної правди, що живе в підручниках історії, а емоційної правди людського досвіду. «Чесність – це перший обов'язок письменника», – наголошує він [45, с.78]. Ця чесність проявляється у всьому: від достовірності діалогів до правдивого зображення людських страхів і бажань.

Письменник, за Кінгом, – це своєрідний емоційний археолог. Його завдання – розкопувати глибинні пласти людського досвіду, витягувати на поверхню те, що зазвичай залишається прихованим. Це вимагає особливої спостережливості, здатності помічати найдрібніші деталі людської поведінки і взаємодії.

«Письменник – це перш за все читач», – повторює Кінг [45, с. 89]. Він бачить у цьому не просто корисну звичку, а професійну необхідність. Читання – це спосіб вивчення ремесла, розширення словникового запасу, розуміння того, як працюють різні літературні прийоми. Це як безперервна освіта, де кожна прочитана книга – це урок.

Особливу увагу Кінг приділяє дисципліні письменника. Він порівнює письменництво з будь-якою іншою професією, де успіх залежить від регулярної практики. «Письменник повинен писати щодня», – наполягає він, розвінчуючи міф про те, що творчість залежить виключно від натхнення [45, с. 90]. Цікаво, що Кінг розглядає письменника як свого роду медіума між реальністю та вигадкою. Письменник створює міст між повсякденним життям і світом уяви, дозволяючи читачам безпечно досліджувати свої страхи, мрії та фантазії. Це своєрідна форма психологічної терапії для обох сторін – і для автора, і для читача.

У розумінні Кінга, письменник також виконує роль соціального дзеркала. Через свої твори він відображає проблеми, страхи і надії свого часу, навіть якщо пише про вампірів чи паралельні світи. Це особлива форма соціального коментаря, захована під маскою розважальної літератури. Відповідальність перед читачем займає центральне місце в поглядах Кінга на роль письменника. Він вважає, що автор укладає негласний контракт із читачем: в обмін на час і увагу читача письменник зобов'язується надати йому вартісний досвід. Це може бути розвага, емоційне катарсис або новий погляд на життя – але це має бути щось справжнє.

Кінг також наголошує на важливості професійного розвитку. Письменник повинен постійно вдосконалювати свою майстерність, експериментувати з різними стилями і техніками, розширювати свої горизонти. Це нескінченний процес навчання, де немає кінцевої точки досконалості. Особливе місце в розумінні ролі письменника займає концепція служіння історії. За Кінгом, хороший письменник не намагається контролювати історію, а дозволяє їй розвиватися природним шляхом. Це вимагає певного смирення і готовності слідувати за персонажами, навіть якщо вони ведуть не туди, куди планував автор.

Нарешті, Кінг бачить у письменнику хранителя мови. Це не означає педантичного дотримання правил граматики, але передбачає розуміння сили слів і відповідальне ставлення до їх використання. Мова – це інструмент письменника, і він повинен користуватися ним майстерно і дбайливо. У підсумку, роль письменника в баченні Кінга – це складне поєднання ремісника і митця, спостерігача і творця, оповідача і психолога. Це людина, яка через свої історії допомагає іншим краще розуміти себе і світ навколо. І можливо, найважливіше – це робити це чесно, професійно і з повагою до читача.

6. Технічні аспекти

У своїх роздумах про технічну сторону письменницького ремесла Кінг нагадує досвідченого шеф-кухаря, який розкриває секрети своєї кухні. Його поради щодо технічних аспектів письма – це точні рецепти, перевірені роками практики. Перше і найголовніше правило Кінга – війна проти прислівників. «Шлях до пекла вимощений прислівниками» – жартує він, маючи на увазі особливо ті, що закінчуються на «-ly» в англійській мові. Замість «він сказав гнівно» краще показати гнів через дії персонажа: стиснуті кулаки, напружена щелепа, різкі рухи. Це принцип «показуй, не розповідай» у дії [45, с. 180].

Активний стан дієслів – це друге золоте правило Кінгової технічної граматики. Він порівнює пасивний стан із млявим рукостисканням – воно може бути ввічливим, але не залишає враження. «Книга була прочитана

Джоном» перетворюється на «Джон прочитав книгу» – простіше, сильніше, живіше.

Особливу увагу майстер приділяє структурі речень. Він адвокат простоти, але не примітивності. Речення мають бути різної довжини – це створює природний ритм тексту. Короткі речення для напруження. Довгі – для опису чи роздумів. Як у музиці: стакато і легато створюють мелодію прози. Щодо абзаців, Кінг дотримується правила «один абзац – одна думка». Він порівнює абзаци з цеглинами, з яких будується стіна тексту. Кожен абзац має бути самодостатнім, але водночас плавно переходити в наступний. Це як танець – кожен крок окремий, але разом вони створюють плавний рух.

Діалоги у Кінга заслуговують окремої уваги. Він наполягає на мінімалізмі в тегах мовлення. «Сказав» і «спитав» – часто все, що потрібно. Надмірне різноманіття на кшталт «вигукнув», «прошепотів», «пробурмотів» відволікає від самої розмови. Діалог має звучати природно, як підслухана розмова в кафе.

Цікавий підхід Кінга до описів. Він радить обирати кілька яскравих деталей замість вичерпного опису. Це як імпресіоністський живопис – кілька точних мазків можуть створити більш живу картину, ніж детальне фотографічне зображення. У питанні словникового запасу Кінг виступає за «перший зручний слово». Не треба шукати вишукані синоніми, якщо просте слово передає думку точно. Він порівнює це з одягом – костюм має пасувати до випадку, а не просто бути найдорожчим у магазині [45].

Особливе місце в технічному арсеналі Кінга займає робота з часом оповіді. Він майстерно жонглює часовими планами, використовуючи флешбеки та флешфорварди, але завжди так, щоб читач не губився. Це як складання пазлу – кожен шматочок має точно пасувати до загальної картини. Щодо експозиції, Кінг пропонує подавати інформацію малими порціями, вплітаючи її в дію. Він порівнює це з приправами в їжі – занадто багато відразу зіпсує страву, але правильна кількість у потрібний момент покращить смак. Важливим технічним моментом є робота з темпом оповіді. Кінг майстерно

керує швидкістю розповіді, прискорюючи її в моменти дії і сповільнюючи для створення напруги. Це як керування автомобілем – знати, коли натиснути на газ, а коли пригальмувати.

Технічний аспект редагування у Кінга базується на формулі: «Другий чернетка = Перший чернетка – 10%». Він радить безжально вирізати все, без чого історія може обійтися. Це як скульптура – треба прибрати все зайве, щоб проявилася справжня форма. У питаннях пунктуації Кінг віддає перевагу простоті і ясності. Він використовує розділові знаки не для демонстрації граматичної ерудиції, а для кращого розуміння тексту читачем. Це як дорожні знаки – вони мають допомагати, а не заплутувати.

Зрештою, всі технічні аспекти в розумінні Кінга підпорядковані головній меті – створенню історії, яка захоплює читача і не відпускає до останньої сторінки. Це складна механіка, де кожна деталь має значення, але всі вони працюють разом, створюючи щось більше, ніж сума частин.

7. Вплив на масову культуру.

Говорячи про вплив Стівена Кінга на масову культуру, ми говоримо про феномен, який виходить далеко за межі літератури жахів. Король хорору не просто створив власну нішу – він перебудував ландшафт популярної культури, змінивши наше розуміння того, якою може бути масова література. Передусім, Кінг здійснив революцію в сприйнятті жанрової літератури. Він довів, що «популярне» не означає «примітивне». Його твори поєднують захопливі сюжети з глибоким психологізмом, соціальною критикою та літературною майстерністю. Це як будувати хмарочос на фундаменті класичної архітектури – монументально, але доступно для всіх.

У своїй творчості Кінг послідовно бореться з літературним снобізмом. Він відстоює право масової літератури на серйозне ставлення, демонструючи, що популярні романи можуть порушувати важливі суспільні питання. «Воно» говорить про травми дитинства, «Зелена миля» досліджує природу справедливості, «Сяйво» занурюється в темні води сімейного насильства.

Особливий внесок Кінга полягає в демократизації літератури жахів. Він переніс хорор із готичних замків на вулиці звичайних американських містечок, показавши, що справжній жах може ховатися за фасадом повсякденності. Це змінило не лише літературу, але й кінематограф, телебачення, комікси – всю індустрію розваг. Вплив Кінга на поп-культуру можна порівняти з ефектом кругів на воді. Його ідеї, образи, сюжетні прийоми розійшлися хвилями по всьому культурному простору. Від «Дивних див» до «Американських історій жахів» – скрізь можна побачити відблиски його творчого світла.

Цікаво, що Кінг змінив і саме ставлення до професії письменника. Він показав, що автор може бути продуктивним без втрати якості, що можна писати багато і добре одночасно. Його працездатність стала легендарною, а підхід до письменництва як до ремесла вплинув на ціле покоління авторів.

У світі кіноадаптації творів Кінга створили окремий піджанр. Від «Кері» до «Воно», від «Сяйва» до «Втечі з Шоушенка» – його історії продовжують захоплювати нові покоління глядачів. При цьому вони часто виходять за межі жанру жахів, демонструючи універсальність його оповідального таланту.

Кінг також змінив уявлення про взаємодію автора з читачами. Він один із перших письменників, хто активно спілкується з аудиторією через соціальні мережі, ділиться думками про культуру, політику, суспільство. Це створило новий стандарт відкритості в літературному світі. Важливим аспектом впливу Кінга є його роль у формуванні сучасної культури страху. Він навчив нас бачити жахливе в буденному, знаходити тривожне за фасадом нормальності. Це вплинуло не лише на розважальну індустрію, але й на спосіб, яким ми осмислюємо свої страхи.

У своїх критичних роботах Кінг захищає цінність популярної культури. Він наполягає, що масова література може бути мистецтвом, що розважальне не означає поверхневе. Це допомогло легітимізувати жанрову літературу в очах критиків і академічної спільноти [11].

Феномен Кінга змінив і економіку видавничої справи. Його успіх показав, що жанрова література може бути не менш прибутковою, ніж «серйозна». Це відкрило двері для багатьох талановитих авторів, які раніше могли б залишитися непоміченими.

Зрештою, вплив Кінга на масову культуру – це історія про те, як один автор може змінити цілий культурний ландшафт. Він створив не просто книги, а цілий всесвіт, який продовжує розширюватися і впливати на нові покоління творців і споживачів культури. І можливо, найважливіше – він показав, що між «масовим» і «якісним» немає неминучого протиріччя. Естетичні погляди С. Кінга значно вплинули на розвиток жанру жахів і розуміння письменницького ремесла в цілому. Його праці поєднують практичні поради з глибоким аналізом природи страху та творчості.

2.3. Готична традиція в романі С.Е. Кінга «Сяйво» (*The Shining*)

Роман Стівена Кінга «Сяйво» (*The Shining*), опублікований у 1977 році, є одним із його найвідоміших творів, що поєднує елементи психологічного хорору та надприродного. Головний герой роману – Джек Торренс, колишній вчитель і письменник, який бореться з алкогольною залежністю та спалахами агресії. Джек Торренс хоче створити для себе можливість залишити своє старе невдале життя позаду, відновити кар'єру і почати нове життя для себе і своєї сім'ї. Джек приймає пропозицію стати зимовим доглядачем готелю Overlook, віддаленого розкішного закладу в горах Колорадо. Разом з ним у готель переїжджає його сім'я: дружина Венді та маленький син Денні. Однак історія родини Торренсів переслідує їх, куди б вони не пішли, і робить їх ідеальною здобиччю для зловмисного готелю.

Денні має надприродний дар, відомий як «сяйво» – здатність телепатично сприймати думки, бачити майбутнє та відчувати присутність духів. Цей дар

стає ключовим елементом історії, оскільки хлопчик починає відчувати зловісні сили готелю та бачити видіння про жорстокі події, що відбувалися в ньому раніше. Завдяки ясновидінню Денні, готель оживає і робить усе, щоб завоювати його. Це створює небезпечні для життя дитини ситуації.

Поступово Джек піддається впливу готелю, який має свою темну силу і свідомість. Готель використовує його слабкості, включаючи його незадоволеність життям і агресію, щоб захопити його розум. Духи готелю, зокрема привид колишнього доглядача Ділберта Греді, починають підбурювати Джека до насилля над власною сім'єю. Денні та Венді відчувають, що з Джеком відбувається щось недобре. Хлопчик використовує свої здібності, щоб зрозуміти природу небезпеки, яка над ними нависла.

Тим часом готель все більше втягує Джека у своє зловісне полонення, переконуючи його, що він повинен вбити свою родину для «відновлення порядку». Венді та Денні намагаються врятуватися від Джека, який остаточно втрачає контроль під впливом готелю. У фіналі книги готель вибухає через проблеми з котельнею, знищуючи себе разом із Джеком. Венді та Денні вдається врятуватися завдяки допомозі Діка Геллоранда, кухаря готелю, який теж має «сяйво» і приїжджає на допомогу після телепатичного сигналу Денні.

Можна виокремити такі основні теми роману «Сяйво»:

- *божєвілля і залежність* (демони Джека Торренса);
- *сімейні стосунки* (лінія Джека, Венді та Денні);
- *сила пам'яті і історії* (готель «Оверлук»).

Джек Торренс втілює боротьбу з внутрішніми демонами, зокрема алкоголізмом, який є частково автобіографічною темою для Кінга. Складні взаємини між Джеком, Венді та Денні підкреслюють, як страхи та невирішені конфлікти можуть впливати на сім'ю. Готель Overlook символізує минуле, яке захоплює і поневолює живих через нерозв'язані жахи та злочини.

Готель «Оверлук», історія якого сповнена незліченних смертей і дивних випадків, відіграє роль будинку з привидами в готичному романі «Сяйво».

Стівен Кінг у романі готель як персонаж, який має свою власну свідомість і темну історію. Це величезний, величний і старий готель, розташований у віддаленому гірському районі Колорадо. Його розкішна архітектура та інтер'єр підкреслюють минулу велич, яка приховує таємниці й жахливі події. Готель вражає своїм пишним декором: у ньому є великі зали з люстрами, просторі коридори та безліч кімнат, що створюють ефект лабіринту. Однак, цей лабіринтоподібний характер готелю символізує пастку, у яку потрапляє сім'я Торренсів.

Опис готелю підсилює атмосферу тривоги та ізоляції, що пронизує весь твір. Його численні кімнати, двері та переходи, разом з таємницями, представляють секрети розуму головного героя та психіки, що не піддається раціональному контролю. Кінг надає готелю багату історію, повну смертей, вбивств і самогубств, які стають основою для його зловісної репутації. Автор описує, як привиди та духи готелю пов'язані з його минулими відвідувачами, серед яких були гангстери, багатії та політики. Історія готелю створює враження, що він живе своїм життям і маніпулює людьми, які опиняються в його стінах.

Важливішою за фізичну присутність готичного замку стає атмосфера гноблення та безсилля героїв, якими маніпулюють сили, що їх вони не можуть збагнути. Оглядовий майданчик стає центральним елементом роману Кінга, і, незважаючи на його, здавалося б, неживий стан, він може бути проаналізований як ще один персонаж роману, можливо, навіть головний герой. Анімація готелю зрештою призводить до того, що він впливає на всі наступні історії про привидів і будинки з привидами, аж до того, що історія готелю «Оверлук» стала «найкращою історією про привидів, що відбувається в найкращому **будинку з привидами**» [15, с. 67]. Готель описується як жива істота, що має власні бажання та наміри:

«The Overlook was a living entity, a creature of dark desires and whispered promises» [43, с. 45];

«Оверлук був живою істотою, створінням темних бажань і шепотіння обіцянок».

Коридори готелю порівнюються з венами велетня, що створює враження, ніби будівля – це жива істота, наповнена моторошною енергією, а хол – із зимовою могилою, що підсилює атмосферу смерті та холодної порожнечі:

«The corridors stretched endlessly like the veins of some monstrous, sleeping giant»; «The lobby felt as cold as a winter grave, sending shivers down his spine» [43, с. 25]

«Коридори тягнулися нескінченно, як вени якогось жахливого сплячого велетня»; «У вестибюлі було холодно, як у зимовій могилі, і мурашки бігли по спині».

Кімната 217 – це місце, де Денні стикається з жахливими видіннями, включно з привидами померлої жінки у ванній. Вона символізує таємниці, які приховує готель, і небезпеку цікавості. Хоча у книзі більше уваги приділяється внутрішньому інтер'єру, сам готель має садовий лабіринт, який використовується в екранізації для підсилення моторошної атмосфери. У книзі символічним лабіринтом виступає сам готель із його заплутаними коридорами. Бальний зал – це місце, де Джек піддається ілюзіям і бачить гостей та привидів, які переконують його в тому, що він повинен зробити жахливі вчинки. Він символізує минулу славу і загублену душу готелю.

Стівен Кінг часто використовує гіперболи у своїх описах, щоб підсилити атмосферу напруги і страху в романі «The Shining». Він підкреслює нескінченність коридорів і створює відчуття безвиході та пастки для

персонажів. Автор перебільшує, описуючи тишу, яка майже має фізичну присутність, що підсилює напругу та моторошність готелю:

«The corridors seemed to stretch on forever, twisting and turning into an impossible maze»; «The silence was so thick you could almost hear it pressing down on your ears» [43, с. 68]

«Коридори, здавалося, тягнулися вічно, звиваючись і перетворюючись на неможливий лабіринт»; «Тиша була такою густою, що здавалося, ніби вона тисне на вуха»

Кінг гіперболізує силу готелю, підкреслюючи, що його енергія настільки сильна, що може впливати на людей без жодного фізичного контакту, а також створює відчуття, що готель має своє всевидюче око, яке постійно спостерігає за головним героєм, що перебільшує відчуття параної і страху:

«The malevolent force of the hotel was so powerful it felt like it could crush them with a single thought»; «Jack felt as if the eyes of the hotel were on him at all times, watching, judging, waiting» [43, с. 289]

«Зловмисна сила готелю була настільки потужною, що здавалося, ніби вона може розчавити їх однією думкою»; «Джек відчував, що очі готелю весь час стежать за ним, дивляться, судять, чекають»

Гіпербола використовується для опису внутрішніх переживань Джека Торренса, підкреслюючи, наскільки сильним є вплив готелю на його свідомість. Опис страху як океану, що накочується хвилями, перебільшує інтенсивність емоцій, які відчуває персонаж, підкреслюючи його безпорадність:

«The voices in his head roared like a thousand angry bees, each stinging him with painful thoughts»; «The dread was so overwhelming it felt like an ocean crashing down on him, ready to drown him in its dark waves» [43, с. 367]

«Голоси в його голові гули, як тисяча розлючених бджіл, кожна з яких жалила його болючими думками»; «Страх був таким всепоглинаючим, що здавалося, ніби на нього обрушився океан, готовий втопити його у своїх темних хвилях»

Готель «Оверлук» у романі має надприродну силу, що поступово впливає на мешканців. Він пробуджує найтемніші бажання і страхи Джекка Торренса, використовуючи його слабкості, зокрема його схильність до агресії і алкоголізму. Це надає готелю не лише фізичний, а й метафізичний вимір: він стає втіленням зла, яке споживає тих, хто потрапляє в його пастку:

«The hotel consumed him piece by piece, like a predator savors its prey» [43, с. 457]

«Готель поглинав його шматок за шматком, як хижак смакує свою здобич».

У зовнішньому вигляді готелю важливу роль у розвитку сюжету відіграє топіарій. Це колекція тварин з живоплоту, яку також можна розглядати як передвістя психологічних змін, які поступово відбуватимуться з Джеком. Джек і Денні стали свідками того, що тварини з топіарія можуть рухатися, а отже, наражати героїв на безпосередню небезпеку, так само як і решту мешканців готелю. Топіарії описано не просто декоративні кущі, а нагадують хижаків, які чекають на відповідний момент для атаки. Їх гілки порівнюються з кігтями, що надає їм агресивного та зловісного вигляду:

«The hedge animals seemed to shift and move like predators stalking their prey»; «Their branches stretched out like claws ready to snatch at him» [43, с. 508]

«Тварини в живоплоті, здавалося, рухалися, як хижаки, що переслідують свою здобич»; «Їхні гілки простяглися, як кігті, готові схопити його».

Топіарії порівнюються з античними статуями та люди, - сторожами, що здатними слідкувати за персонажем і діяти за власною волею. Шурхіт листя порівнюється з шепотом натовпу, що підкреслює таємничість і страхітливую атмосферу навколо цих топіаріїв:

«The topiary animals stood frozen like ancient statues, but their stillness was an illusion»; «They loomed over him like silent sentinels, watching his every move»; «The leaves rustled softly, like the whisper of a crowd that knew a secret he didn't» [43, с. 650]

«Тварини з топіарі стояли застигли, як античні статуї, але їхня нерухомість була ілюзією»; «Вони нависали над ним, мов мовчазні вартові, стежачи за кожним його рухом»; «Листя тихо шелестіло, наче шепіт натовпу, що знав таємницю, якої не знав він»

Наприкінці роману, окрім зміни особистості, відбувається також зміна фізичної природи, коли Джек перетворюється на невпізнанного нелюдського персонажа, стає твариною, як і ті, що зображені на топіарії, що свідчить про його повну ідентифікацію з готелем - Джек тепер є частиною «Оверлука».

«Now he was on his hands and knees, his hair hanging down over his eyes like some heavy animal. A big dog... or a lion» [43, с. 416].

«Тепер він стояв на руках і колінах, його волосся звисало йому на очі, як у якоїсь важкої тварини. Великого пса... або лева»

У традиційному готичному романі *мотив пророцтва* безпосередньо стосується персонажів і зазвичай є незрозумілим і заплутаним. Однак у сучасній готиці Кінга пророцтво передається через альбом, який містить історію готелю, що змушує Джека дедалі більше усвідомлювати свою роль доглядача. Роль альбому полягає у формуванні зв'язку між сьогоденням і минулим. Ця часова приналежність має тенденцію затьмарювати мислення головного героя, ставлячи його в ситуацію, коли стає все важче відрізнити свою площину реальності від тієї, що втілена в альбомі. Зрештою, Джек не може відрізнити свою реальність від реальності готелю і, таким чином, потрапляє в пастку гри розуму, яку веде з ним «Оверлук».

Зшиток з'явився у Джека з настанням зими, що і було метою готелю - дочекатися закриття доріг, щоб Торранси не змогли втекти. Вирізка, на перший погляд неважлива, відіграє значну роль у романі, оскільки є «першим доказом здатності готелю спокусити Джека, а також того, що Джек піддається спокусі» [51, с. 104]. Чим більше Джек зачаровується історією, яку розповідає альбом, тим більше поглиблюється його зв'язок з «Оверлуком». Джек навіть не підозрює про підступний план, який має готель, подарувавши йому цей альбом. Наскільки він знає, альбом - це можливість для нього написати книгу. Читач, однак, знає про спокусу, яку здійснює готель, що призводить до подальшого очікування подій, і, таким чином, альбом відіграв свою роль. Джек занурюється в історію альбому настільки, що, дивлячись на фотографію занепаłego «Оверлука» 1950-х років, вона «стискає йому серце», і в цей момент він «усвідомлює всю глибину своєї відповідальності перед “Оверлуком”». Це було майже як відповідальність перед історією» [43, с. 175]. Саме тоді готель вирішив, що Джек гідний свого завдання і пророцтва, і йому дозволено побачити неясну історію «Оверлука» і, в певному сенсі, своє власне майбутнє.

Пізніше, коли Венді перериває його читання альбому, він швидко віддаляється від своєї сім'ї. Як тільки він чує своє ім'я, що лунає з верху сходів,

він починає поводитися загадково і «почав, майже винувато, так, ніби він пив потайки і вона відчує запах випитого» [43, с. 181]. Порівняння між альбомом і алкоголізмом важливо підкреслити, оскільки «обидва вчинки відбуваються таємно, обидва викликають у Джека високий рівень збудження і почуття провини, обидва є хронічними звичками насильницької і деструктивної поведінки, і обидва свідомо виключають Венді» [51, с. 113]. Протягом усього роману Джек поступово проявляє всі ознаки алкоголізму, окрім, звісно, самого пияцтва. Причиною цього є те, що він не має потреби в алкоголі, коли у нього з'являється нова залежність – його альбом, таким чином «він вже приєднався до лав привидів готелю, хоча ще й не знає про це, зробивши Оверлук (...) своїм психологічним домом» [47, с. 20]. Джек готовий зіграти будь-яку роль, аби захистити свою таємницю, включно з неповагою до дружини, симулюючи сексуальне збудження, щоб вона не знайшла альбом.

Розкриваючи прихильність попередніх власників та доглядачів готелю, його «менеджмент» хоче надихнути ту саму відданість у Джека. Коли історія повторюється, Джек все більше готовий пожертвувати все заради готелю, як це робили інші чоловіки. Іронія роману полягає в тому, що «подібно до того, як власники “Оверлука” стали його власниками, готель зрештою стає особистим опікуном Джека Торренса, уособлюючи його найтемніші мотиви і ще більше підриваючи його крихкі родинні зв'язки»:

“He slipped a hand over her taut, jeand-clad bottom with counterfeit lechery (...) As they went through the arch, he threw one glance back at the box where the scrapbook was hidden. With the light out it was only a shadow. He was relieved he had gotten Wendy away. His lust became less acted, more natural, as they approached the stairs” [43, с. 182]

«Він провів рукою по її підтягнутому, обтягнутому джинсами низу з фальшивою розпустою (...) Коли вони проходили крізь арку, він кинув один погляд назад на коробку, де був захований альбом. У вимкненому світлі це була

лише тінь. Він відчув полегшення, що відвів Венді подалі. Його хтивість стала менш наганою, більш природною, коли вони наблизилися до сходів»

Безперервно повторюючи події, готель врешті-решт знайде ще одну жертву, і таким чином історія «Оверлука» поповниться ще однією фатальною історією, яка знову буде повторюватися без зупинки. Тому єдиний спосіб зупинити трагічну історію готелю - зруйнувати його, що врешті-решт і роблять Денні, Венді і, можливо, сам Джек. Пророцтво врешті-решт не виконується, оскільки готель гине у вогні, разом із записом та його історією, і його містична історія нарешті закінчується.

Усі герої роману є типовими персонажами готичної традиції. Герой у готичній літературі зазвичай також є лиходієм. Пошуки забороненої сили призводять до ізоляції персонажа від інших і перетворення на монстра, а отже, до його падіння і загибелі. Стівен Кінг знайомить нас з життям Джека Торренса, який ідеально підходить під опис готичного лиходія, оскільки він «одночасно викликає наші симпатії і жахає нас своїм поступовим сходженням до божевілля» [3, с. 92]. Готичний лиходій робить свідомий вибір, який сприяє його самознищенню. Кінг описує трагедію Торрансів, «маючи на увазі, що рішення, яке повинен прийняти Джек, є рішенням, яке ілюструє свободу волі, що він повинен сформулювати, що не так в готелі і залишити його, або піддатися злу» [68, с. 234].

Багато персонажів Кінга створені під впливом зовнішніх сил, які експлуатують вже існуючі слабкості персонажа. Одним з найяскравіших прикладів цього є Джек, письменник, який влаштовується на роботу доглядачем готелю «Оверлук». Протягом усього роману Джек бореться зі своїми внутрішніми демонами – алкоголізмом, характером і спогадами про свого жорстокого батька-алкоголіка. Готель повільно перетворює Джека з головного героя роману на його антагоніста, посилюючи його демонів, які були дещо приховані до того, як він став доглядачем. Історія починається з

опису співбесіди на посаду доглядача. Від самого початку Джек займає оборонну позицію по відношенню до пана Ульмана, хоча саме він приймає рішення. Від самого початку Джек займає захисну позицію по відношенню до пана Ульмана, хоча саме він приймає рішення про те, чи давати Джеку роботу, чи ні. Після звільнення з роботи вчителя, жорстокого поводження з сім'єю, боротьби з алкоголізмом і загальних життєвих невдач у Джека залишилася лише гордість. Однак «гордість у готичному світі прирівнюється до гріха і неминуче призводить до катастрофи. Як справжній готичний персонаж, Джек, сповнений гордині, прямує до власної загибелі» [68, с. 232].

У ретроспективі роману читач може дізнатися про дитинство Джека, яке було «затьмарене п'яною порочністю його батька, що включала в себе насильство над дружиною і дітьми» [8, с. 98]. Незважаючи на характер свого батька, маленький Джек завжди з нетерпінням чекав на батька щодня і любив його навіть тоді, коли його вже ніхто не любив. У випадках жорстокого поводження з дітьми мати Джека підтверджує розповіді його батька. Подібність очевидна, якщо порівняти її з життям дорослого Джека, коли він став п'яницею, чия особистість розриває його сім'ю на шматки. Також, як і мати Джека, Венді підтверджує розповідь Джека про те, що він зламав руку Денні, а отже, дух батька продовжує жити в Джеку. Насамперед Джека цікавить п'єса, яку він хоче написати, і головна причина, чому він влаштувався на цю роботу, - це можливість закінчити її в спокої, без жодних перешкод. Проте все змінюється, коли він знаходить альбом та історію готелю «Оверлук». Готель підриває психіку Джека і перенаправляє його енергію від п'єси до самого себе, таким чином знову відчиняючи двері, що населяють кімнату, повну монстрів [51, с. 108].

Типовою готичною героїнею можна назвати і Венді Торренс. Як і з усіма іншими аспектами готики, Кінг дає модернізовану версію готичної героїні, яка втілена у Венді Торранс, люблячій матері та відданій дружині, яка «виросла в тіні своєї ненажерливої матері» [68, с. 98]. Вона «ніжна, весела, емоційна,

дурна і допитлива – всі ті риси, які намагалися приборкати в ній, і всі ті, які необхідні готичній героїні, щоб потрапити в халепу і підкоритися чоловічій владі» [70, с. 780]. Відповідно до умовностей, вона «білява, вродлива, ув'язнена в лабіринтах готичного замку», має дитячі риси характеру, любить свого чоловіка і виявляє до нього покірність [4, с. 92]. У неї є безліч причин покинути чоловіка, включаючи інцидент із заламаною рукою сина і численні спалахи гніву, і все ж вона не залишає його і «непохитно, але нерішуче слідує за чоловіком в Оверлук» [68, с. 98]. Як і готичні попередниці Венді, вона також має слабкість до бажань свого чоловіка, як коли вона каже: «Якщо цього хоче твій батько, то цього хочу і я», – речення, над яким думала незліченна кількість готичних героїнь до неї [43, с. 30]).

Причиною, чому вона залишається у шлюбі майже без любові, є її почуття обов'язку. Вона постійно відчуває провину за розлучення батьків, але, крім того, Джек дуже підтримував її стосунки з матір'ю, і саме він допоміг їй зрозуміти, що їй краще триматися подалі від неї. Незважаючи на її проблеми з Джеком, він був поруч, коли у неї були проблеми, і вона відчувала себе зобов'язаною відплатити йому тим же і не залишати Джека в скрутний для нього час. І хоча вона вирішує залишити його після його спалаху насильства, вона все ж передумує після раптового покращення поведінки Джека. Її нерішучість ледь не коштує синові життя. Хоча вона усвідомлює його недоліки, вона «ігнорує нестабільну поведінку Джека, його нездатність писати і навіть зростаючу підозру, що він знову п'є» [62, с. 262].

Отже, в певному сенсі, вона також винна у власному нещасті. Однак Венді не можна охарактеризувати як типову готичну героїню, адже «вона поступово перетворюється з незалежної дівчини на зрілу жінку» [68, с. 99]. Незважаючи на те, що її доля була визначена з самого початку, оскільки вона є готичною героїнею, вона показує читачеві, що «піддатися злу - це не єдина можлива відповідь на зло» [68, с. 99]. Хоча вона починає як довірлива і безпорадна дівчина в біді, саме її материнство спонукає її боротися з перешкодами, які

сповільнюють її на шляху до виживання. У неї немає нікого, хто міг би їй допомогти, адже єдина людина, на яку вона може покластися, - це людина, яка намагається завдати шкоди і їй, і її синові. У той час як Джек поступово ототожнює себе з «Оверлуком» і його одержимість зростає, Венді «активно відкидає домінування готелю» [52, с. 96]. Після того, як все закінчилося і Венді та Денні нарешті в безпеці, Дік Галлоран ділиться своїми думками щодо психологічного жорстлішання Венді:

«She looked older, and some of the laughter had gone out of her face. Now, as she sat reading her book, Halloran saw a grave sort of beauty there that had been missing on the day he had first met her, some nine months ago. Then she had still been mostly a girl. Now she was a woman, a human who had been dragged around to the dark side of the moon and had come back able to put the pieces back together». [43, с. 493]

«Вона виглядала старшою, і сміх зник з її обличчя. Тепер, коли вона сиділа і читала свою книгу, Халлоран побачив у ній ту серйозну красу, якої не було в день, коли він вперше зустрів її, дев'ять місяців тому. Тоді вона була ще здебільшого дівчиною. Тепер вона була жінкою, людиною, яку затягнуло на темний бік Місяця, але яка повернулася і змогла зібрати всі шматочки до купи».

Найбільш підкресленою характеристикою готичного роману є стимулювання та демонстрація страху, моторошного, жахливого та зловісного, що здебільшого здійснюється за допомогою надприродних та піднесених елементів. Кінг реалізував цю особливість роману головним чином через образ Денні Торренса, п'ятирічного хлопчика, який має здатність сяяти; іншими словами, він здатен читати думки, бачити майбутнє і телепатично спілкуватися з тими, хто також сяє. Кінг використовує здатність Денні передбачати майбутнє, щоб тримати читача в очікуванні майбутніх подій, що

стимулює та посилює жах і похмурість. Здатність Денні сяяти визначає його долю і, «відповідно, він отримує натяки на майбутні випробування задовго до того, як потрапляє в Оверлук» [52, с.319].

Він не зовсім розуміє свої видіння, але відчуває зловмисність їхнього змісту і з самого початку неохоче йде до готелю. Денні можна розглядати радше як спостерігача, аніж учасника історії. Йому майже нічого не розповідають про те, що відбувається навколо. Хоча він може читати думки і «зазирати в майбутнє», він не може його зрозуміти, а навіть коли розуміє, то не може діяти відповідно до цього [68, с. 96]. Однак він кличе Діка Геллорана на допомогу завдяки їхній спільній здатності сяяти наприкінці, і це єдиний раз, коли Денні втручається і робить щось, щоб змінити хід сюжету.

Крім того, присутність Денні в «Оверлуку» є головною причиною того, що готель раптом став більш живим, ніж будь-коли: він хоче, щоб його сила збільшила його власну. З огляду на це, Денні змушений дорослішати швидше, ніж передбачалося. Він відчуває спокусу зіткнутися зі злом, що ховається в «Оверлуку», і «ці спокуси призводять до неприємностей, а також допомагають йому ототожнити себе з власними демонами батька – можливо, найнебезпечніше випробування на його шляху» [60, с. 171]. Зрештою, коли Джек каже йому тікати після того, як його намагалися вбити, він єдиний, хто може достукатися до свого справжнього батька зсередини монстра, на якого перетворив його готель. З усвідомленням усіх пригод, які на нього чекають, для Денні раптово настає дорослість:

«Danny stood without moving. There was no place he could run where the Overlook was not. He recognized it suddenly, fully, painlessly. For the first time in his life he had an adult thought, and adult feeling, an essence of his experience in this bad place – a sorrowful distillation: Mommy and Daddy can't help me and I'm all alone» [43, с. 476]

«Денні стояв, не рухаючись. Не було іншого місця, куди б він міг побігти, окрім «Оверлука». Він усвідомив це раптово, повністю, безболісно. Вперше в житті у нього з'явилася доросла думка і доросле почуття, суть його досвіду в цьому поганому місці – сумний висновок: Мама і тато не можуть мені допомогти, і я зовсім один»

Протягом роману Денні дійсно дорослішає, але для своїх батьків він все ще залишається п'ятирічним сином, чия думка не дорівнює судженням дорослих. Тому його видіння жахливого майбутнього не сприймаються серйозно, і він опиняється в пастці в Оверлуку проти своєї волі. Разом з тим, читач співчуває йому, адже всі події, що відбуваються, врешті-решт, доводять його родину до божевілля. Страх Денні поступово замінюються загальнолюдськими страхами, з якими читач може себе ідентифікувати: «страх перед батьком, невідомістю і особливо перед потворним гротескним виродком, який, починаючи з Джекіла і Хайда, існує в найстрашнішому двійнику кожної людини» [41, с. 60]. Весь роман – це “танець” між минулим, теперішнім і майбутнім. Як вже було сказано, минуле і теперішнє пов'язані через альбом, в якому зображені колишні події, що циклічно повторюються. З іншого боку, Денні – це зв'язок між теперішнім і майбутнім. Його сяйво дозволяє йому передчувати події, які ще мають відбутися, і саме це рятує його від застрягання в колі часу, яке чекає на нього, якщо він стане частиною готелю.

РОЗДІЛ III.

РОЗРОБКА АНГЛОМОВНОГО ФАКУЛЬТАТИВНОГО ЗАНЯТТЯ НА ТЕМУ: «PAINTING: THE CONCEPTUAL SPACE OF WILLIAM BLAKE'S 'HECATE'»

3.1. Структура факультативного заняття

Живопис Вільяма Блейка, який стояв у витоках готичних традицій в англійському образотворчому мистецтві, рекомендований до розгляду в програмі з зарубіжної літератури МОН України для 10-11 класів рівня стандарту та профілю в рамках міждисциплінарний студій. Аналіз його творчості дозволить розширити уявлення про естетичні принципи і художні прийоми жанру хорору в англо-американській літературі та живописі XIX-XX ст.

Мета факультативного заняття «Painting: The Conceptual Space of William Blake's 'Hecate'» - ознайомити студентів з живописом Вільяма Блейка, поглибити розуміння філософських і символічних аспектів його творів на прикладі картини «Геката» та розвинути здатність аналізувати художні роботи з точки зору концептуального і культурного контексту.

Завдання:

- 1) Дослідити багатогранність спадщини В. Блейка як художника, розглянувши впливи міфології, містики і філософії на його роботу «Геката»;
- 2) Вивчити елементи композиції, кольорову гаму, образи та символіку картини В. Блейка «Геката», її зв'язок із міфами і переконаннями Блейка;
- 3) Розвиток критичного мислення школярів в процесі обговорення, як Блейк використовував художні прийоми для передачі ідей і створення особливої атмосфери;

- 4) Проведення групового обговорення з інтерпретацією технічних прийомів та ідей для створення атмосфери «хорору» в рамках готичної традиції, використаних в картині «Геката»;
- 5) Поглиблення знань з англійської мови учнів профільної школи в рамках проведення англomовного факультативного заняття.

Методи проведення заняття:

1. *Лекція-презентація* для представлення біографії Вільяма Блейка, його поглядів на мистецтво та аналізу картини «Геката».
2. *Візуальний аналіз* при розгляді картини з акцентом на композиції, світлі, кольорах, емоційної і символічної значущості.
3. *Групова дискусія* для обміну думками та інтерпретаціями символів, зображених на картині.
4. *Практичне завдання (Creative Writing)*, пов'язане з коротким описом вражень, отриманих від картини Блейка.
5. *Наочність*: портрет В. Блейка, репродукція картини «Геката».

Proceedings of the optional session

1. Introduction (5-7 minutes)

Presentation of the lesson topic

Brief biography of William Blake

Overview of his significance as an artist and poet

2. Introduction to the painting «Hecate» (10 minutes)

Display of the image

General description of the composition

Explanation of who Hecate is in Greek mythology

Characteristic features of Blake's artistic style

Comparison with other works by the artist

3. Analysis of the conceptual space of the painting (20-25 minutes)

Symbolism of Hecate's triune form

Meaning of the attributes held by the figures

Interpretation of the surroundings and background

Color palette and its significance

4. Discussion (10-15 minutes)

Discussing the painting's impact on the viewer

Students' interpretations and impressions

5. Summary (5 minutes)

Recapitulation of key points from the lesson

Reflection: what new information students learned about Blake and his work?

6. Homework. Creating a sketch or short description of student's own interpretation of concepts in William Blake's painting «Hecate».

3.2. Methodological Guidelines for Discussing the Conceptual Sphere of W. Blake's Hecate

Concept 1: The Triple Goddess

In William Blake's painting «Hecate», the concept of the Triple Goddess stands as a central element, deserving of a thorough exploration. This image encapsulates a rich blend of mythological, symbolic, and philosophical dimensions, which unfold through the visual elements and profound symbolism inherent in Blake's work. To begin with, Hecate's mythological context is rooted in ancient Greek mythology, where she is known as the goddess of magic, crossroads, and the underworld. She embodies a power that spans the earth, sea, and sky, represented in her triple form. This triune depiction symbolizes her dominion over the three realms and her pervasive nature, uniting different worlds.

Blake portrays Hecate through three figures that symbolize her multifaceted identity. The positioning of these figures and their interconnection reflects the complexity and depth of the goddess's image. Each figure represents an aspect of the whole, simultaneously embodying different facets of the same entity. Art

historians agree on the interpretation that Hecate's back depicts Adam and Eve, or the male and female essence of man. These attributes deepen the viewer's understanding of the mythological context and philosophical significance of the image, highlighting Hecate's role in governing life, death, and the transitions between worlds. Blake's portrayal of Hecate differs from traditional depictions. His approach is imbued with his personal philosophy and mysticism, giving the painting a unique resonance. This might reflect his views on the nature of time and eternity, as well as the interaction between the spiritual and material worlds. Color plays a vital role in conveying the ideas and mood of the painting. Blake uses his color palette to either differentiate or unify the aspects of the Triple Goddess. The overall color scheme creates a specific atmosphere, enhancing the symbolic weight of the work.

It is interesting to compare how Blake's depiction of the Triple Goddess relates to other artistic interpretations. The theme of multiple aspects of a single entity appears frequently in his work, demonstrating his deep interest in exploring the boundaries and interactions between different states of being. The concept of the Triple Goddess as presented by Blake has had a significant influence on subsequent art and literature. This image continues to inspire contemporary artists and thinkers, maintaining its relevance even today. Interpretations and adaptations of this concept can be found in various cultural contexts, underscoring its profound and lasting impact. Thus, examining the concept of the Triple Goddess in Blake's «Hecate» reveals a wealth of mythological, symbolic, and philosophical layers that make this work both unique and meaningful.

Concept 2: Male Hands and Feet

The presence of male elements in William Blake's painting «Hecate» introduces an intriguing and often overlooked dimension that adds layers of complexity to the artwork. A closer examination of this concept reveals the depth and significance of these elements within the broader context of the painting. To begin with, the location and positioning of the male hands and feet in the painting warrant attention. These

elements stand in contrast to the female figures of Hecate, creating a visual tension that adds to the overall dynamic of the composition.

The inclusion of male elements in a predominantly female representation invites various interpretations. One possible reading is that they symbolize the duality and balance between masculine and feminine energies, suggesting a deeper harmony within the apparent contrast. Exploring the mythological context, these male elements might be connected to myths involving Hecate and male figures. Additionally, they could reference other mythological narratives, enriching the painting's symbolism and adding layers of meaning.

The decision by Blake to incorporate these male elements is particularly noteworthy. This choice could align with or even challenge his typical artistic approach, offering insights into his broader philosophical and creative intentions. From a compositional standpoint, these male elements play a crucial role in the overall structure of the painting. They might guide the viewer's eye or create visual tension, contributing to the painting's intricate balance and flow.

The inclusion of male hands and feet might also carry philosophical implications. They could represent the contrast or interplay between the physical and spiritual realms, or perhaps concepts of transformation or transcendence, adding depth to the viewer's understanding of the artwork. Blake's rendering of these male details in comparison to the main figures is also significant. His use of light, shadow, and line could either emphasize or subordinate these elements, influencing how they are perceived within the painting.

A comparative study with Blake's other works reveals that similar motifs appear throughout his art. Comparing these elements with how other artists of the period depicted gender in mythological scenes can further contextualize Blake's approach. The presence of male elements in «Hecate» opens up a range of interpretative possibilities. Scholars have proposed various views on their significance, suggesting that multiple, even conflicting, interpretations can coexist, reflecting the painting's rich complexity.

Finally, considering the cultural and historical context, these male elements may reflect the gender roles and perceptions of Blake's time. The way this aspect of the painting has been received and interpreted over time also highlights its evolving significance in art history. This detailed examination provides a comprehensive framework for discussing the intriguing presence of male hands and feet in Blake's «Hecate». It allows for a deep exploration of both the artistic choices and the broader implications of this unexpected element in the painting.

Concept 3: Hecate's Look

The analysis of Hecate's look in William Blake's painting is essential to grasp the emotional and symbolic depth of the artwork. By exploring various aspects of her appearance, we can uncover the layers of meaning embedded in her portrayal. The facial features of Hecate are central to understanding her character in the painting. Her gaze direction and intensity are particularly telling, potentially conveying a serene, intense, or mysterious emotional state. The interpretation of these expressions can reveal much about her role and presence within the artwork.

A detailed examination of Hecate's eyes is crucial, as they often hold deep symbolic meaning. Blake may have portrayed her gaze as all-seeing, penetrating, or hypnotic, reflecting her otherworldly power. The way Blake renders her eyes could emphasize her dominion over the mystical realms and her connection to the supernatural. The depiction of Hecate's multiple faces is another significant aspect. Each face might differ in expression or align to create a unified representation of the goddess. The symbolism behind these varied expressions could illustrate different aspects of her personality or her connection to the past, present, and future. The interplay of these faces contributes to the overall impact of her look, enhancing the painting's complexity.

The style and arrangement of Hecate's hair, as well as any symbolic elements in her headdress, such as serpents or moon symbols, play a vital role in framing her face and shaping her overall look. These details are not merely decorative; they carry significant symbolic weight, possibly linking her to themes of transformation,

magic, or the natural world. Blake's use of color in depicting Hecate's face and features is a key element in understanding her look. The color choices might evoke specific moods or enhance the symbolism of her appearance, contributing to the painting's emotional and thematic depth. Blake's manipulation of light and shadow on Hecate's face highlights particular aspects of her expression. The use of lighting can alter the viewer's perception of her look, emphasizing her power or creating an aura of mystery. This technique adds another layer of meaning to her portrayal.

Blake's unique style in rendering Hecate's features deserves attention. Comparing this depiction with his portrayal of faces in other works can provide insight into his artistic evolution and how he approaches the representation of powerful figures. It's also important to consider how Blake's depiction of Hecate aligns with or deviates from traditional representations. His incorporation of specific mythological attributes in her look can reveal how he interprets or reimagines her role as a goddess of magic and the underworld. Hecate's look is designed to evoke a psychological response in the viewer. Her gaze interacts with other elements in the painting, creating a sense of connection or tension. This impact is a testament to Blake's ability to convey complex emotions and ideas through his art.

Hecate's look might symbolize wisdom, power, or mystery. Her expression could be interpreted as reflecting her role as a guardian of the crossroads, a wielder of magic, or a figure of profound knowledge. This symbolism enriches the narrative of the painting. Finally, understanding how Hecate's look reflects or challenges the beauty standards of Blake's time offers a glimpse into the cultural and social influences on his work. Comparing her depiction with that of other powerful women in the art of the same period can highlight Blake's unique approach to representing feminine strength and authority. This comprehensive analysis provides a framework for delving into the rich symbolism and artistic choices behind Hecate's look in Blake's painting. It enables a deeper understanding of both the specific details of her portrayal and the broader cultural and symbolic implications of this powerful depiction.

Concept 4: The Figures Behind Hecate's Back

The presence of additional figures behind Hecate in William Blake's painting adds complexity and depth to the artwork. The two naked figures representing the other two hypostases of the goddess are conventional Adam and Eve. They would like to meet, to unite in passion, but they are separated by Hecate, who does not know what to do. They are staring at each other, not daring to look at each other. Their arms are powerlessly lowered or even put behind their backs. Their genitals are closed. And Hecate herself, let me remind you, is looking into the eyes of the tempter, and her hand is on the Bible. She seems to be paralyzed, unable to choose either way. This breakdown provides a comprehensive framework for discussing the intriguing presence of additional figures behind Hecate in Blake's painting. It allows for a deep exploration of both the artistic choices and the broader mythological and symbolic implications of these elements in the artwork.

Symbol 1: The Owl

Analyzing the concept of the «Owl» in William Blake's painting *Hecate* offers a rich opportunity to explore symbolism, cultural associations, and literary references in an English lesson. Below are some methods for analyzing this concept effectively in the classroom. By analyzing the concept of the owl in William Blake's *Hecate*, students can explore a rich intersection of art, literature, culture, and history. This multifaceted approach not only enhances their understanding of the specific work but also develops their critical thinking, research, and interpretive skills. Such analysis can deepen their appreciation for the complexities of symbolic representation in art and literature.

Background Information on the Concept of «Owl». Before delving into the analysis, it's important to provide students with background on the symbolic meanings of the owl in various cultures. In Western Culture: The owl is often associated with wisdom, knowledge, and mystery. However, it also has connections to death and the supernatural, especially in Gothic literature and Romantic poetry. In Greek Mythology: The owl is associated with Athena, the goddess of wisdom,

and is a symbol of insight and intelligence. In William Blake's *Work*: Blake often used animals symbolically, and the owl in *Hecate* could represent the darker, more mysterious aspects of knowledge or the supernatural.

Methods for Concept Analysis in the English Lesson

Discussion. Begin with a class discussion about what the owl symbolizes in different cultures and literature. Ask students what they know about owls in myth and literature. How do these associations help us understand the owl's role in Blake's painting? Connect the analysis of the owl in Blake's *Hecate* to discussions of how other artists and writers have used animals symbolically. This could include a cross-curricular project with the art department, where students explore animal symbolism in various artistic mediums. Discuss the psychological and mythological implications of the owl as a symbol. How might the owl in *Hecate* relate to themes of the unconscious or the afterlife?

Research Activity. Assign students to research the symbolism of owls in various cultures and present their findings. This can be done individually or in groups. Students may compare the owl in *Hecate* with other literary or artistic representations of owls. For example, how does the owl in *Macbeth* («It was the owl that shrieked, the fatal bellman») compare with Blake's depiction? Discuss the broader context of the Romantic period, when Blake was working, and how owls were perceived in Gothic literature and Romantic poetry. Explore connections between Blake's use of the owl and other literary works that feature owls, such as *The Owl and the Nightingale* or *The Owl* by Edward Thomas.

Visual Close Reading. Encourage students to closely examine Blake's *Hecate* and identify where the owl appears. What is its position in the composition? What does its placement suggest about its significance in the painting? Have students create their own visual representation of the owl as it appears in their interpretation of Blake's work, incorporating the symbolic meanings discussed.

Organize a class debate on the question: «Is the owl in Blake's *Hecate* primarily a symbol of wisdom, or does it represent something more sinister?». Students should use evidence from the painting and their research to support their arguments.

Reflection. Ask students to reflect on how analyzing a single concept like the owl can deepen their understanding of art and literature. How does this analysis enhance their appreciation of Blake's work?

Symbol 2: The Snake

Analyzing the concept of «The Snake» in William Blake's painting *Hecate* can offer students a deep exploration into symbolism, mythology, and the complex interplay of themes in Blake's work. *Hecate*, a powerful figure in mythology often associated with witchcraft, the underworld, and transformation, is richly symbolic, and the presence of a snake in this context invites a multifaceted analysis. It allows students to engage deeply with the symbolic and thematic richness of the work. Through a combination of visual analysis, literary connections, and cultural context, students can develop a nuanced understanding of how Blake uses the snake to explore complex ideas. This approach not only enhances their analytical skills but also broadens their appreciation of Blake's artistry and the symbolic language of Romanticism.

Methods for Concept Analysis in the English Lesson.

Discussion. Begin with a discussion about the general symbolism of snakes in different cultures and mythologies. Highlight their associations with wisdom, danger, transformation, and the supernatural. Ask students what they know about snakes in mythology and literature. How do these associations help us understand the role of the snake in Blake's painting? Discuss Hecate as a figure in Greek mythology, focusing on her connections with magic, the underworld, and transformation. How might the snake in Blake's painting relate to these themes?

Research Assignment. Have students research the symbolic meanings of snakes in various traditions (Greek mythology, Christianity, and Eastern philosophies).

They can present their findings to the class to build a collective understanding of the snake's symbolic complexity.

Visual Close Reading. Have students closely examine Blake's *Hecate*, paying attention to where and how the snake is depicted. What is the snake's position relative to Hecate? How does its presence influence the overall mood and message of the painting? What might the snake represent in this particular context? Does it reinforce or complicate the interpretation of Hecate?

Textual Analysis. Connect the visual analysis to Blake's poetry, especially where serpentine imagery is present. For example, discuss how Blake uses snake imagery in poems like *The Book of Urizen* or *The Marriage of Heaven and Hell*. How does the snake function as a symbol in these works?

Comparison. Compare the depiction of the snake in *Hecate* with its use in other literary works Blake admired, such as John Milton's *Paradise Lost*, where the serpent is a central figure.

Theme Exploration. Guide students in exploring the themes of transformation, duality, and the supernatural in Blake's work. The snake often embodies duality – life and death, good and evil, wisdom and deceit. Discuss how these themes are represented in *Hecate*. Introduce Carl Jung's interpretation of the snake as a symbol of the unconscious mind and transformation. How might the snake in Blake's painting symbolize the unconscious forces or the process of psychological transformation?

Mythological Connections. Explore the snake's role in myths related to Hecate or other deities associated with the underworld or magic. Discuss how Blake might be drawing on these mythological traditions to create a complex, layered meaning in his painting.

Historical and Artistic Context. Provide context about the Romantic era and how artists like Blake used symbolism to explore themes of nature, the supernatural, and the human psyche. How does the snake in *Hecate* reflect the broader concerns of Romanticism? Compare Blake's depiction of the snake with other artistic or

literary representations. For instance, students could compare it to Michelangelo's serpent in the *Sistine Chapel* or the snake in Dante's *Divine Comedy*. How does Blake's snake differ, and what unique meanings does it convey?

Group Discussion. Break students into small groups to discuss their interpretations of the snake in *Hecate*. Each group can focus on a different aspect, such as symbolism, mythological context, or psychological interpretation, and then share their insights with the class.

Debate. Organize a debate on whether the snake in Blake's *Hecate* is primarily a symbol of danger and deceit or of wisdom and transformation. Students should use evidence from the painting, Blake's poetry, and their research on mythology to support their positions.

Symbol 3: The Donkey

Analyzing the concept of «The Donkey» in William Blake's painting *Hecate* offers a unique opportunity to explore symbolic meaning, cultural contexts, and the interplay between visual art and literature. The donkey, often seen as a humble and contradictory symbol, can be a rich subject for study. Below are methods for analyzing this concept in an English lesson. It provides students with a rich opportunity to explore the complex interplay of symbols, themes, and cultural meanings in art and literature. By examining how the donkey functions within the broader context of Blake's work, students can develop a deeper understanding of symbolic language and the ways in which seemingly simple elements can convey profound ideas. This analysis not only enhances their critical thinking and interpretive skills but also encourages them to appreciate the nuances of artistic and literary expression.

Methods for Concept Analysis in the English Lesson

Discussion. Begin by discussing the general symbolism of donkeys in various cultures and contexts. The donkey often represents humility, stubbornness, or even foolishness, but in certain religious contexts, it can also symbolize peace and service (e.g., Jesus' entry into Jerusalem on a donkey). Ask students what comes to mind

when they think of a donkey. How do these associations vary across different cultures and historical periods?

Research Assignment. Have students research the symbolism of donkeys in literature, art, and religion. They can explore how the donkey is portrayed in Biblical stories, classical literature, or folk tales. Students can present their findings to the class, focusing on the contrasting images of the donkey as a symbol of both humility and stubbornness.

Visual Close Reading. Encourage students to closely examine Blake's *Hecate*, focusing on where the donkey appears in the composition. What is its position in relation to Hecate and other elements of the painting? How does its depiction contribute to the overall meaning of the artwork?

Guiding Questions. What might the donkey represent in the context of this painting? How does its presence influence the interpretation of Hecate?

Textual Connections. Introduce students to literary works that feature donkeys, such as Aesop's fables or Cervantes' *Don Quixote* (with Sancho Panza's donkey, Dapple). Discuss how these literary representations might inform our understanding of the donkey in Blake's painting.

Comparative Analysis. Compare Blake's donkey with literary or artistic depictions. For instance, how does the donkey in Blake's *Hecate* compare with the one in *Don Quixote*? What themes do they share, and how do they differ?

Theme Exploration: Discuss the themes of humility, burden, and the ordinary in Blake's work. The donkey could be seen as representing the mundane or the burdened soul, particularly in contrast to the more mystical and supernatural elements of the painting.

Biblical and Religious Contexts. Explore the role of the donkey in religious texts, particularly in Christianity, where the donkey often symbolizes peace and servitude. Discuss how these connotations might add layers of meaning to Blake's depiction. Example: Consider the donkey that carried Mary to Bethlehem or the one

Jesus rode into Jerusalem. How might these associations with humility and divine service influence the interpretation of the donkey in *Hecate*?

Blake's Symbolism. Provide context on William Blake's broader symbolic system, which often includes creatures like the lamb, tiger, and serpent. How does the donkey fit into this system, and what unique meanings might Blake be ascribing to it?

Psychological and Mythological Perspectives. **Jungian Analysis:** Introduce students to Carl Jung's idea of archetypes. Discuss whether the donkey might represent an archetype related to the "everyman" or the "fool" who bears burdens without recognition. How might this archetype play into the larger themes of *Hecate*?

Mythological Connections. Explore mythological stories involving donkeys. For example, in Greek mythology, Silenus, a follower of Dionysus, is often depicted riding a donkey. What might this connection suggest about the donkey in Blake's work?

Group Discussion. Divide students into small groups to discuss their interpretations of the donkey in *Hecate*. Each group can focus on different aspects, such as symbolism, cultural context, or psychological interpretation, and then share their insights with the class.

Visual and Literary Collage. Have students create a collage that combines images, quotes, and symbols related to the donkey in *Hecate*. This could be a digital or physical collage that they present to the class, explaining how the elements they chose represent the concept.

Debate. Organize a debate on the question: Is the donkey in Blake's *Hecate* primarily a symbol of humility, or does it carry a deeper, perhaps darker, meaning? Students should use evidence from the painting, Blake's poetry, and their research on symbolism to support their positions.

Symbol 4: The Book

Analyzing the concept of «The Book» in William Blake's painting *Hecate* provides an excellent opportunity to delve into the symbolism, themes, and cultural context that Blake often infused into his works. The presence of a book in a painting rich with mythical and mystical imagery like *Hecate* invites interpretations that touch on knowledge, power, mysticism, and the unknown. Below are methods for exploring this concept in an English lesson. It allows students to explore deep and complex themes related to knowledge, power, and mysticism. By examining how Blake uses the book symbolically within the painting and connecting it to broader literary and cultural contexts, students can develop a richer understanding of how symbols operate in art and literature. This type of analysis not only sharpens their critical thinking skills but also enhances their ability to interpret and appreciate multifaceted works of art and literature.

Methods for Concept Analysis in the English Lesson

Discussion. Start by discussing the general symbolism of books in literature and art. Books often represent knowledge, wisdom, learning, but also secrecy, power, or even forbidden knowledge, depending on the context. Question: What are some common associations with books in literature and art? How do these associations vary depending on the context in which a book appears?

Research Assignment. Assign students to research the symbolic meaning of books in different cultures and historical periods. They might look at religious texts (such as the Bible or the Quran), magical grimoires, or philosophical treatises. Students can present their findings to the class to create a broader understanding of the book's symbolism.

Visual Close Reading. Have students closely examine the book's depiction in Blake's *Hecate*. Where is the book located? What is its position relative to Hecate and other elements in the painting? What might this positioning suggest about the book's role or significance?

Guiding Questions. What might the book represent in this painting? Is it a source of wisdom, power, or something more ominous? How does the way Blake has depicted the book contribute to its symbolic meaning?

Textual Connections: Link the analysis to Blake's own writings. Blake was not only a painter but also a poet and an engraver, often integrating text into his artwork. Analyze how books or written words are treated in Blake's poetry, such as in *The Marriage of Heaven and Hell*, where books represent both enlightenment and the danger of dogmatic thinking. Compare the depiction of the book in *Hecate* with other literary works where books play a significant role, such as *The Tempest* by Shakespeare (Prospero's books of magic) or *Frankenstein* by Mary Shelley (the pursuit of forbidden knowledge).

Theme Exploration. Discuss the themes of knowledge, power, and the occult in Blake's work. The book in *Hecate* could symbolize arcane knowledge or forbidden wisdom, perhaps connected to Hecate's role as a goddess of witchcraft and the underworld.

Religious and Occult Contexts. Explore the significance of books in religious and occult traditions. Discuss how books are often seen as vessels of sacred or hidden knowledge, which could be dangerous or powerful. Relate this to Blake's known interest in mysticism and his critiques of institutionalized religion. Example: Consider how Blake might be using the book to comment on the nature of knowledge—whether it's controlled by the powerful, accessible only to the initiated, or a source of liberation and transformation.

Blake's Symbolism. Provide context on William Blake's symbolic language and how he used books as metaphors for various types of knowledge. For instance, in his poem *The Book of Urizen*, books are depicted as instruments of control and limitation, contrasting with more liberated forms of imagination and vision.

Jungian Analysis. Introduce students to Carl Jung's ideas about the collective unconscious and archetypes. Discuss whether the book in *Hecate* might symbolize

an archetypal concept of hidden or esoteric knowledge that lies within the unconscious mind.

Mythological Connections. Explore the role of books or written texts in mythology. For example, discuss the concept of the «Book of Life» in various religious traditions, or the role of written laws and codes in ancient civilizations. How might these ideas inform our understanding of the book in Blake's painting?

Group Discussion. Break students into small groups to discuss their interpretations of the book in *Hecate*. Each group can focus on different aspects, such as its symbolism, cultural context, or psychological interpretation, and then share their insights with the class.

Visual and Literary Collage. Have students create a collage that combines images, quotes, and symbols related to the concept of the book in *Hecate*. This could be a digital or physical collage that they present to the class, explaining how the elements they chose represent the concept.

Debate. Organize a debate on the question: «Does the book in Blake's *Hecate* represent knowledge as a force for good or as a source of danger?» Students should use evidence from the painting, Blake's poetry, and their research on book symbolism to support their positions.

Symbol 5: The Dragon

Analyzing the concept of «The Dragon» in William Blake's painting *Hecate* offers a profound exploration of symbolism, myth, and thematic elements within Blake's work. Dragons are rich symbols with varied meanings across different cultures, often representing power, danger, wisdom, or chaos. Here's how you might approach the analysis of this concept in an English lesson. It allows students to explore the deep and complex symbolism that Blake often employed in his work. By examining how the dragon functions within the painting's broader themes and connecting it to cultural, mythological, and psychological interpretations, students can gain a richer understanding of symbolic language in art and literature. This type

of analysis sharpens their critical thinking and interpretive skills while encouraging them to engage deeply with Blake's unique vision and artistic legacy.

Methods for Concept Analysis in the English Lesson

Discussion. Begin with a discussion about the general symbolism of dragons in various cultures. Dragons can symbolize both good and evil, wisdom and destruction, depending on the cultural context. For example: In Western mythology, dragons are often depicted as malevolent creatures, representing chaos, danger, or the forces of evil (the dragon in the legend of St. George). In Eastern mythology, particularly in Chinese culture, dragons are revered as symbols of power, strength, and good fortune. **Guiding Questions.** What might the dragon represent in the context of *Hecate*? Is it a symbol of danger and chaos, or does it carry a more nuanced meaning?

Research Assignment. Assign students to research the symbolism of dragons in different cultural and mythological contexts. They can present their findings to the class, focusing on how these interpretations might inform our understanding of the dragon in Blake's *Hecate*.

Visual Close Reading. Have students closely examine the depiction of the dragon in Blake's *Hecate*. Where is the dragon positioned in the painting? What are its characteristics (size, color, posture)? How does it interact with Hecate and other elements in the painting?

Textual Connections. Link the visual analysis to Blake's own writings or other literary works where dragons play a significant role. For instance: In Blake's poetry, dragons or serpentine figures may symbolize repressed desires, chaos, or the power of the imagination. In literature, dragons appear in works like *Beowulf*, where they symbolize greed and destruction, or in *The Faerie Queene* by Edmund Spenser, where they embody the challenges and evils that must be overcome.

Comparative Analysis. Compare Blake's depiction of the dragon with those in other literary or artistic works. For example, how does the dragon in *Hecate* compare

with the dragons in J.R.R. Tolkien's *The Hobbit* (Smaug) or in *Revelation* from the Bible?

Theme Exploration. Discuss the themes of power, chaos, and the supernatural in Blake's work. The dragon in *Hecate* could symbolize an elemental force of nature, a guardian of hidden knowledge, or an embodiment of chaos that Hecate controls or contends with.

Mythological and Religious Contexts. Explore the significance of dragons in various mythologies and religions. Discuss how dragons often symbolize the ultimate challenge or enemy to be overcome, as seen in stories like St. George and the Dragon, or how they are revered as protectors in Eastern traditions. Example: Discuss how Blake might be using the dragon to represent a force of destruction or a powerful, elemental creature connected to Hecate's role as a goddess of magic and the underworld.

Blake's Symbolism. Provide context on William Blake's use of symbolic language, particularly his use of creatures like dragons, serpents, and other mythical beasts. How does the dragon in *Hecate* fit into Blake's broader symbolic system? Introduce students to Carl Jung's concept of the dragon as an archetypal symbol representing the shadow self or the primal forces of the unconscious mind. Discuss whether the dragon in *Hecate* might symbolize a powerful, hidden aspect of the psyche.

Mythological Connections. Explore how dragons in mythology often serve as gatekeepers or guardians of treasure or sacred knowledge. How might this interpretation apply to Blake's painting, particularly in the context of Hecate as a figure associated with the mystical and the hidden?

Group Discussion. Divide students into small groups to discuss their interpretations of the dragon in *Hecate*. Each group can focus on different aspects, such as its symbolism, cultural context, or psychological interpretation, and then share their insights with the class.

Visual and Literary Collage. Have students create a collage that combines images, quotes, and symbols related to the concept of the dragon in *Hecate*. This could be a digital or physical collage that they present to the class, explaining how the elements they chose represent the concept.

Debate. Organize a debate on the question: Is the dragon in Blake's *Hecate* a symbol of evil and chaos, or does it represent something more complex, such as wisdom or power? Students should use evidence from the painting, Blake's poetry, and their research on dragon symbolism to support their positions.

Conclusion. Analyzing the symbolism of the concept sphere in William Blake's painting *Hecate* provides a comprehensive exploration of how different concepts interact and create a rich tapestry of meaning. In this painting, Blake weaves together multiple symbols that draw from mythology, literature, and his unique spiritual vision.

ВИСНОВКИ

Готика як феномен мистецтва відображала не лише стильові, а й світоглядні особливості епохи, поєднуючи в собі естетику страху та піднесеності. Її вплив відчувається і в сучасному мистецтві через постійне звернення до теми таємничого, надприродного та драматичного. Як мистецький феномен, готика мала на меті викликати у людини почуття благоговіння і страху перед божественним. Її художні форми передавали не тільки естетичну красу, але й духовний зміст, намагаючись встановити зв'язок між земним і небесним. Ця естетика акцентувала на витонченості, вертикалізмі, драматизмі та символізмі, відображаючи як ідеали середньовічного світогляду, так і пошук вічності.

«Готичні» мотиви у мистецтві сприяли виникненню інтересу до психологічних аспектів страху та загадковості. Літературні персонажі та сюжети хорору відображали тривоги епохи, включаючи страх перед невідомим, смерть, руйнування традиційних соціальних структур. Один з найвпливовіших літературних жанрів XIX століття, готичний роман став популярним завдяки таким творам, як «Франкенштейн» Мері Шеллі (1818) та «Дракула» Брема Стокера (1897). Ці романи не тільки залучали читачів до світу надприродного, але й порушували важливі соціальні та наукові питання, зокрема, про природу людства, мораль, науку та прогрес.

Художники того часу також зверталися до тематики жаху, використовуючи готичні елементи в своїх роботах. Вони зображували похмурі, таємничі сцени, які часто перегукувалися з літературою хорору. Такі роботи створювали атмосферу, що стимулювала уяву і підсилювала відчуття жаху і таємничості. Хорор також знайшов відображення у театральних постановках. Мелодрами, що включали елементи надприродного, користувалися великою популярністю серед публіки. Театральні ефекти, такі

як туман, світло й звук, посилювали відчуття жаху і занурювали глядачів у атмосферу страху.

Страх перед швидкими науковими і технологічними змінами також відображався в живописі, яка часто відображало межі людського знання і моральні дилеми, пов'язані з прогресом. Це породило дискусії про етику та роль науки у суспільстві. Твори XIX століття у жінрі хорору часто ставили під сумнів моральні норми та соціальні структури. Вони досліджували теми гріха, покарання, злочину та розплати, що стало важливим аспектом моральних дискусій того часу. Естетика хорору також сприяла розвитку інтересу до психології і підсвідомого. Мистецькі образи, які викликали страх і тривогу, часто використовувалися для дослідження глибин людської психіки. Таким чином, естетика хорору суттєво вплинула на англійську та світову культуру XIX століття, розширивши межі літератури та мистецтва, сприяючи новим соціальним та філософським дискусіям і впливаючи на загальне уявлення про світ та місце людини в ньому.

Англійська готична проза у процесі своєї еволюції з літератури, що оповідає про середні віки, перетворюється на літературу, що оповідає про ірреальне, загадкове і лякаючу, у літературу «таємниці і жаху». Жахи готики на десятиліття йдуть на літературну периферію, в белетристику і популярну літературу, але новий сплеск інтересу до страшного і загадкового спостерігається в мистецтві модернізму, зокрема, у творчості символістів. У XX столітті відбувається оновлення страшного за рахунок впливів нових родів популярного мистецтва - коміксів і кіно. Ці впливи та взаємовпливи призводять до зростання популярності страшного в мистецтві та формування горору як самостійного жанру.

Виходячи з наявних у науковому середовищі поглядів на проблему хорору, ми спробували сформулювати жанрові критерії, що дозволили б застосовувати цей термін до творів популярної літератури. Узагальнюючи сказане, перелічимо риси хорору: 1) особливості композиційного устрою – 1

етап: натяки на небезпеку/існування містичного; 2 етап: перша справжня зустріч зі страшним; 3 етап: верифікація небезпеки реальної/містичної; 4 етап: пряма конфронтація з монстром); 2) особливості хронотопу (локуси страшного - місця, відокремлені від нормативних соціальних взаємодій; закинуті місця; сакральні в минулому або сьогоденні; пов'язані з магічними практиками; обтяжені спогадами про страшні події); 3) інтертекстуальний зв'язок з іншими творами хорору; 4) наявність монструозної істоти (містичної або реалістичної; людиноподібної, звіроподібної або аморфної; обов'язково такої, що є джерелом небезпеки; такої, що викликає страх і/або огиду).

«Королем» літератури жахів за правом вважається американський письменник Стівен Кінг (нар. 1947 р.). Багато творів Стівена Кінга мають підкреслений соціальний підтекст, укорінений в проблеми сучасного йому суспільства. Такими є проблеми *ізоляції та відчуження* («The Shining»), *булінг і насильство* («Carrie»), *корупція влади і моральні дилеми* («The Stand»), *сила і темрява масової свідомості* («It»), *соціальна несправедливість і дискримінація* («The Green Mile»), *страх перед технологіями та глобалізацією* («Cell»), а також *сімейні проблеми та спадкові травми* («Pet Sematary»). Він переосмислив жанр і створив модернізовану версію готики, яка в сучасних умовах фігурує як жанр «хорору». У своєму романі «Сяйво» Кінг використовує численні готичні образи і мотиви, як-от: *будинки з привидами, стародавнє пророцтво, готичний лиходій, готична героїня, заборонена сила/видіння (надприродний дар) і готичний двійник* в контексті напруженого розвитку дії.

В статті «Danse Macabre» Кінг розглядає жахи як відображення глибинних суспільних страхів та тривог, наголошує на терапевтичній функції жанру, що допомагає читачам впоратися з реальними страхами через художню форму. Він вважає, що якісний хорор повинен апелювати до базових, універсальних людських страхів. В есе «On Writing» Кінг наголошує на важливості постійної практики письма, виступає за простоту та ясність стилю,

підкреслює значення читання для розвитку письменницької майстерності та розглядає письменництво як форму «телепатії» між автором і читачем. Серед вимог до хорошої історії він вказує правдоподібність персонажів та ситуацій, органічний розвиток сюжету, баланс між показом і розповіддю й важливість деталей для створення достовірного світу. Для досягнення технічних аспектів художньої майстерності, письменник радить уникати надмірного використання прислівників, наголошує на важливості активного стану дієслів та виступає за стислість і точність висловлювання. Стівен Кінг визнає важливість популярної літератури, захищає жанрову літературу від літературного снобізму та розглядає хорор як важливий культурний феномен.

Для розвитку критичного мислення учнів профільної школи на факультативному занятті з мистецьких творів у жанру хорору, що входять до навчальної програми з зарубіжної літератури рівня стандарту і профілю та рекомендовані МОН України, ми обрали аналіз містичних концептів картини «Геката» англійського поета і художника ХІХ ст. Вільяма Блейка. Цей образ втілює в собі багате поєднання міфологічних, символічних та філософських вимірів, які розкриваються через візуальні елементи та глибокий символізм, притаманний творчості Блейка. Міфологічний контекст Гекати сягає корінням у давньогрецьку міфологію, де вона відома як богиня магії, перехресть і підземного світу. Вона уособлює силу, що охоплює землю, море і небо, і представлена в потрійному образі. Це триєдине зображення символізує її панування над трьома світами та її всепроникну природу, що об'єднує різні світи. Включення чоловічих елементів у переважно жіночу репрезентацію викликає різні інтерпретації. Одне з можливих прочитань полягає в тому, що вони символізують дуальність і баланс між чоловічою та жіночою енергіями, пропонуючи глибшу гармонію всередині видимого контрасту.

Концептосфера – це взаємопов'язана мережа понять і символів на картині, які в сукупності передають складні ідеї. Аналіз концептів «Сова», «Змія», «Дракон», «Осел» й ін. в картині Вільяма Блейка «Геката» пропонує широкі

можливості для вивчення символізму, культурних асоціацій та літературних відсилань на уроці англійської мови. Аналізуючи концепт сови в «Гекаті» Вільяма Блейка, учні можуть дослідити багатий перетин мистецтва, літератури, культури та історії. Такий багатогранний підхід не лише поглиблює їхнє розуміння конкретного твору, але й розвиває критичне мислення, дослідницькі та інтерпретаційні навички. Такий аналіз може поглибити їхнє розуміння складності символічної репрезентації в мистецтві та літературі. Таким чином, учні взаємодіють зі складною мережею символів, які разом збагачують їхнє розуміння картини. Такий підхід не лише поглиблює їхнє розуміння символічного мистецтва Блейка, а й розвиває навички критичного мислення, літературного аналізу та творчої інтерпретації. За допомогою цих методів учні можуть дослідити, як окремі символи сприяють створенню ширшої, взаємопов'язаної мережі значень, що робить аналіз «Гекати» багатогранним та інтелектуально корисним досвідом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Aldiss Brian Wilson. The Oxford Companion of English Literature. Tokyo, Melburn : Oxf. Univ. Press, 1985. 1184 p.
2. Badley L. Film, Horror, and the Body Fantastic. Westport : Greenwood Publishing Group, 1995. 208 p.
3. Badley L. Writing Horror and the Body : The Fiction of Stephen King, Clive Barker, and Anne Rice. Westport & London : Greenwood Press, 1996. 200 p.
4. Badley Linda. Film, Horror, and the Body Fantastic. Greenwood Press, 1995. 216 p.
5. Barrell, John. The Political Theory of Painting from Reynolds to Hazlitt: The Body of the Public. Yale University Press, 1995. 312 p.
6. Barron, Neil. *Horror Literature: A Reader's Guide*. New York: Garland, 1990. 596 p.
7. Bendiner, Kenneth. The Art of Ford Madox Brown. Pennsylvania State University Press, 1998. 320 p.
8. Bindman, David. Blake as an Artist. Phaidon Press, 1977. 240 p.
9. Botting, Fred. *Gothic*. London: Routledge, 1996. 180 p.
10. Brothers, Ann. Painting in Nineteenth-Century Europe: The Later Nineteenth Century. Oxford University Press, 2000. 320 p.
11. Carroll N. The Ontology of Mass Art. The Journal of Aesthetics and Art Criticism. 1997. Vol. 55. No. 16. P. 187–199.
12. Carroll N. The Power of Movies. Daedalus. 1985. Vol. 114. No. 4. P. 79– 103.
13. Carroll, Noël. *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart*. New York, NY: Routledge. 1990. 272 p.
14. Castle M. On Writing Horror: A Handbook by the Horror Writers Association. Cincinnati : Writer's Digest Books, 2007. 272 p.
15. Cavallaro D. The Gothic Vision. Three Centuries of Horror, Terror and Fear. London : Continuum, 2002. 240 p.

16. Clasen M. *Monsters Evolve: A Biocultural Approach to Horror Stories*. *Review of General Psychology*. 2012. Vol.16. No. 2. P. 222–229.
17. Clasen M. The Horror! The Horror! *The Evolutionary Review*. 2010. Vol.1.1. P. 112–119.
18. Clery, Emma. *The Rise of Supernatural Fiction, 1762-1800*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1995. 222 p.
19. Cloverj C. J. *Men, Women, and Chain Saws: Gender in the Modern Horror Film*. Princeton : PrincetonUniversityPress, 1992. 108 p.
20. Colavito, Jason. *Knowing Fear: Science, Knowledge and the Development of the Horror Genre*. Jefferson, NC: McFarland, 2008. 464 p.
21. Crow, Charles L. *American Gothic*, University of Wales Press, 2009. 235 p.
22. Cuddon, J.A. Introduction. *The Penguin Book of Horror Stories*. Harmondsworth: Penguin, 1984. 607 p.
23. Currie G. *Image and mind: Film, Philosophy and Cognitive Science*. Cambridge University Press, 1995. 332 p.
24. David J. Skal. *The Monster Show: A Cultural History of Horror*. New York: Norton, 1993. 448 p.
25. Docherty, Brian. *American Horror Fiction: From Brockden Brown to Stephen King*. New York: St. Martin's, 1990. 189 p.
26. Eaves, Morris, Robert N. Essick, and Joseph Viscomi. *The William Blake Archive*. Institute for Advanced Technology in the Humanities, University of Virginia, 1996. URL: <https://www.blakearchive.org/>
27. Essick, Robert N. *William Blake, Printmaker*. Princeton University Press, 1980. 300 p.
28. Gamer M. *Romanticism and The Cothic. Genre, Reception, and Canon Formation*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 255 p.
29. Gaut B. The paradox of horror. *The British Journal of Aesthetics*. 1993. Vol. 33. No 4. P. 333–346.

30. George J. The Horror Film: An Investigation of Traditional Narrative Elements. *Folklore Forum*. 1982. Vo. 15(2). P. 159–179.
31. Harley K. The Gothic Body: sexuality, materialism, and degeneration at the fin de siecle. Cambridge : Cambridge university press, 2004. 203 p.
32. Hartwell D. G. Introduction. *Shadows of fear*. New York : Tor Books, 1994. P. 12–16.
33. Hawkins J. Culture Wars: Some New Trends in Art Horror. *Horror Zone: The Cultural Experience of Contemporary Horror Cinema* / ed. Conrich I. New York : I. B. Tauris, 2010. P. 125–138.
34. Heiland D. *Gothic & Gender an introduction*. Oxford : Blackwell Publishing, 2004. 222 p.
35. Hills M. *The Pleasures of Horror*. London : Continuum, 2005.
36. Hilton, Timothy. *The Pre-Raphaelites*. Thames & Hudson, 1970. 216 p.
37. Hogle J. Gothic fiction. *The Cambridge companion to Gothic Fiction* Cambridge, New York : Cambridge University Press, 2002. 327 p.
38. Hynes W. J. , Doty W. J. *Mythical Trickster Figures: Contours, Contexts, and Criticism*. Tuscaloosa, 1993. P. 33–45.
39. Jackson, Rosemary. *Fantasy: The Literature of Subversion*. London: Methuen, 1981. 134 p.
40. Jason C. *Knowing Fear: Science, Knowledge and the Development of the Horror Genre*. Jefferson : McFarland, 2008. 458 p.
41. Jones T. G. S. *The Gothic as a practice: Gothic Studies, Genre and the Twentieth Century* / Victoria University of Wellington. 2010. 276 p.
42. Joshi S. T. *Unutterable Horror: A History of Supernatural Fiction*. Hippocampus Press, 2015. 776 p.
43. King S. *The Shining*. NewYork: Anchor Books, 2012. 659 c.
44. King, S.E. *Danse Macabre*. Hodder, 2013. 512 p.
45. King, S.E. *On Writing*. Pocket Books, 2002, 320 p.
46. Larkin E. *Mysticism in Literature*. New Catholic Encyclopedia. 2003.

47. Lawson C. Behind the bestsellers: Stephen King // The New York Times. 1999. № 56. P. 20.
48. Lovecraft H. P. The Annotated Supernatural Horror in Literature N.Y. : Hippocamus Press, 2000. 228 p.
49. Lovecraft H.P. The Haunter of the Dark (compilation). London : Wordsworth Editions, 2011. 592 p.
50. Maerson P. Classical Mythology in Literature, Art and Music. Lexington, Massachusetts, Toronto, 1971. 528 p.
51. Magistrale Tony. Stephen King: America's Storyteller. Praeger, 2010. 208 p.
52. Magistrale Tony. The Moral Voyages of Stephen King. Borgo Press, 2024. 172 p.
53. Morgan G. The Biology of Horror: Gothic Literature and Film. Illinois : Southern Illinois University Press, 2002. 261 p.
54. Nash M. Vampyr and the Fantastic. Screen. 1976. No. 17. P. 29–67.
55. Oxford Dictionaries. Language matters. URL: oxforddictionaries.com/definition/american_english/Gothic
56. Paley, Morton D. The Apocalyptic Sublime. Yale, 1986. 280 p.
57. Phillips, Michael. William Blake: The Creation of the Songs, from Manuscript to Illuminated Printing. British Library, 2000. 240 p.
58. Punter D. A Companion to the Gothic. Oxford : Blackwell, 2001. 500 p.
59. Punter D., Byron G. The Gothic. Blackwell Guides to literature. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. 315 p.
60. Punter, David. *The Literature of Terror: A History of Gothic Fictions from 1765 to the Present Day*, London: Longmans, 1980. 449 p.
61. Raducanu, Adriana. *Speaking the Language of the Night: Aspects of the Gothic in Selected Contemporary Novels*. Peter Lang GmbH, 2014. 206 p.
62. Riding, Christine, and Jacqueline Riding. Turner and the Sea. Thames & Hudson, 2013. 288 p.
63. Rosenfeld, Jason, and Alison Smith. Millais. Tate Publishing, 2007. 240 p.

64. Shelley, Mary. *Frankenstein*. Dover Publications, 1994. 176 p.
65. Snodgrass M. E. *Encyclopedia of Gothic literature : The essential guide to the lives and works of gothic writer*. New York : Facts On File, Inc., 2005. 497 p.
66. Spooner C., McEvoy E. *The Routledge Companion to Gothic*. London ; New York: Routledge, 2007. P. 5–115.
67. Stoker, Bram. *Dracula*. Penguin Classics, 2003. 560 p.
68. Strengell Heidi. *Dissecting Stephen King: From the Gothic to Literary Naturalism*. University of Wisconsin Press, 2005. 368 p.
69. Summers M. *The Gothic Quest. A history of the Gothic*. London : Mill Press, 2011. 622 p .
70. *The Dark Descent: Literary Criticism Anthology*. Ed. David G. Hartwell. Tor Books, 1987. 1011 p.
71. Treuherz, Julian. *Victorian Painting*. Thames & Hudson, 1993. 216 p.
72. Upstone, Robert. *The Pre-Raphaelite Dream: Paintings and Drawings from the Tate Collection*. Tate Publishing, 2003. 144 p.
73. Walpole H., Reeve C. *Gothic Classics: The Castle of Otranto and The Old English Baron (Haunted Library Horror Classics)*. Poisoned Pen Press. 2022. 320 p.
74. Walpole, Horace. *The Castle of Otranto*. Oxford University Press, 2008. 340 p.
75. Warner, Malcolm. *The Victorians: British Painting from 1837 to 1901*. National Gallery of Art, 1992. 256 p.
76. Wisker, Gina. *Horror Fiction: An Introduction*. New York: Continuum, 2005. 294 p.
77. Авксентьева Г., Павлюк Н. Екзистенційні смисли архетипу дому в романах І. Розбудько, М. Гримич та Н. Шевченко. Теоретична і дидактична філологія. 2011. Вип. 10. 311 с.
78. Білоус О. Архетипи готичного роману (спроба семіотичного аналізу готичної прози). Американська література на рубежі XX–XXI століть : матеріали II Міжнародної конференції з літератури США. Київ : Ін-т міжнар. відносин, 2004. С. 191–197.

79. Білоус О. Ю. Готична традиція в літературі США та її трансформація у творчості Вокера Персі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Київ, 2009. 23 с.
80. Бойко Н. Поетика готичного роману в художній практиці Олексі Стороженка. Вісник Черкаського університету. 2012. № 25(238). С. 40–45.
81. Борисов О. О. Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі сучасної англomовної художньої прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. : 10.02.04. Донецьк, 2005. 19 с.
82. Букіна Н. Модифікації готичного в сучасній українській прозі : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2016. 192 с.
83. Важеніна О. Мовно-стильові особливості химерної прози. Лінгвістичні студії. 2001. Вип. 8. С. 180–184/
84. Вещикова О. Категорія містичного: науковий дискурс і репрезентація в сучасній прозі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». 2017. Вип. 76. С. 129–133.
85. Вещикова О. Наративні стратегії містичного у художньому творі: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.06 / Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Запоріжжя, 2017. 228 с.
86. Вовк О. В. Жах як основний жанротвірний елемент в американських романах літератури жахів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2016. Вип. 24(1). С. 84–87.
87. Гавриленко А., Гранецька В. Дотик зачасного жаху. Київ : Електрокнига, 2017. 308 с.
88. Галич О. «Містичне» в англійському готичному романі. Особливості функціонування та специфіка дослідження. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2007. Вип. 89 (5). С. 81–84.

89. Горбонос О. Містичний світ як складова простору художньої літератури: історико-культурологічний аспект. Вісник ДУ імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2015. № 1(9). С. 6–10.
90. Гросевич І. Жанрово–стилістична типологія літературної готики у дискурсивному полі романтизму. *Virtus: Scientific Journal*. Canada, Montreal. 2019. Issue 32. P. 150–155.
91. Гросевич І. Літературно–фольклорна готика: образно–сюжетна парадигма. Прикарпатський вісник НТШ «Слово». 2019. № 2 (54). С. 275–288.
92. Гудманян А., Іванова А. Генеза та жанрові особливості літератури жахів з позицій сучасної науки про переклад. Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2017. № 36. С. 12–17/
93. Гудманян А.Г., Іванова А.О. Генеза та жанрові особливості літератури жахів з позицій сучасної науки про переклад. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2017. Вип. 36. С. 12–17.
94. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ : КиєвоМогилянська академія, 2012. 487 с.
95. Денисюк І. Літературна готика і франкова проза. Українське літературознавство. 2006. Вип. 68. С. 33–42.
96. Денисюк Х. Готичний роман: специфіка жанру. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. Київ, 2005. Вип. 11. С. 286–293.
97. Денисюк Х. Два англійські романи готико-френетичної поетики (порівняльний аспект). Слово і час. 2007. № 1. С. 75–86.
98. Доніна, А. О., & Лут, К. А.. Мовні засоби вираження емоційного стану героїв у романі Стівена Кінга «Кладовище домашніх тварин». Нова філологія, (84), 2021. С. 82-86.
99. Зборовська Н. Психолоаналіз і літературознавство : посібник. Київ : Академвидав, 2003. С.392.
100. Куннас Т. Зло. Розкриття сутності зла у літературі та мистецтві : пер. з фінськ. Львів-Київ : Ніка-Центр, 2015. 288 с.

101. Лімборський І. Західноєвропейський готичний роман і українська література. Всесвіт. 1998. № 5-6. С. 157–162.
102. Матвієнко О. В. Традиції готики в англійській літературі XIX ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн». Львів, 2000. 32 с.
103. Матвієнко О. Традиції готики в англійській літературі XIX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Львів, 2000. 21 с.
104. Пастух Х. А. Еволюція готичної поетики і роман «Буреверхи» Емілії Бронте : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Львів, 2009. 19 с.
105. Поліщук Я. Література як геокультурний проект : монографія. Київ : Академвидав, 2008. 304 с.
106. Раті А. Жанрові особливості англомовної літератури жахів та їх відтворення українською мовою : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 – «Перекладознавство» / Нац. авіац. ун-т. Київ, 2016. 223 с.
107. Тимошенкова Т. М. Horror story вчора и сегодня. Вчені записки ХГУ. Харків, 2008. Т. 14. С. 459–468.
108. Туренко О. Феномен страху в деяких культурних традиціях та соціальних інститутах. Нова парадигма. Альманах наукових праць. Випуск 19. Запоріжжя. 2001. С. 182 – 194.
109. Федотенко О. Інтерпретація українського химерного роману другої половини XX століття в літературознавчому дискурсі: жанрово-стильовий аспект. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2013. № 4(263). Ч. II. С. 20–30 с.
110. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Київ : Основи, 1998. 714 с.

ДОДАТОК

1. Вільям Блейк. Геката, перо, акварель, 58х43, 1795.

